

אונקלוס

בראשית לב וישלח

תלו

אפוהי מאים יסב אפי: כב ועברת
 תקרבתא על אפוהי והוא בת
 בקליא יהוא במשריתא: כג וקם
 בקליא הוא ודבר ית תרפין
 נשוהי וית תרפין קמינתה וית
 חר עבר בגוהי ועבר ית מעבר
 יובקא: כד ודברנן ועברנן ית
 נהלא ואעבר ית דיקה:
 כה ואשתאר יעקב בקחורוהי
 ואשתרל נברא עמה עד דסלק

אולי ישא פני: כב ותעבר המנחה על
 פניו והוא לן בלילההוא במחנה:
 כג ויקם | בלילה הוא ויקח את-שתי
 נשיו ואת-שתי שפחתיו ואת-אחד
 עשר ילדיו ויעבר את מעבר יבק:
 כד ויקחם ויעברם את-הנחל ויעבר
 את-אשר-לו: ד כה וינתר יעקב לבדו →
 ויאבק איש עמו עד עלות השחר:

רש"י

לקט בהיר

(כב) בשפת המזרק (מכח כ"ב): (כג) על פניו. כמו
 לפניו^(כ), וכן (ירמ' ו' ז') חמוס ושוד ישמע זה על פני
 תמיד, וכן (ישעי' ס"ה ג') המכעיסים אחי על פני,
 ומדרש הגדה (צ"ה) על פניו, אף הוא שרוי בכעס*,
 שהיה לרוי לכל זה: (כד) ואת אחד עשר ילדיו.
 ודינה היכן היתה^(כ), נחנה בתיבה ונעל בפניה שלא
 יתן זה עשו עניו, ולכך נענש יעקב^(כ) שמנעה
 מחייו, שמא תחזירו למועב, ונפלה* ציד שכם
 (צ"ה: יבק. שם הנהר^(כ)): (כד) את אשר לו.
 הצהמה והמעללים^(כ) עשה עלמו כגשר^(כ) נוטל
 מכאן ומניח כאן צ"ה (כה) ויותר יעקב. שכן
 פכים קטנים^(כ) וחזר עליהם (חולק י"ח): ויאבק
 איש. מנחם פירש (ויתעפר איש), מלשון* אבק,
 שינוי נוסחאות יצרה. סופה שפלה. לשון.

(מא) ואינו על פניו ממש, אצל לפי האגדה פירושו ממש על
 פניו, כמו על אפו ועל חמתו, ור"ל שעשו היה בכעס על
 הזכורה ועל הזרות, וגם יעקב היה בכעס, שלא נתן לו
 ממנה גדולה זו בראון ובלב שלם (ג"א): (מב) כי מאומרו
 ואת אחד עשר ילדיו נשמע צ" דברים, חלא שאין דינה בכלל
 כי הלשון משמע שמנין זה ידוע הוא, וגם נשמע שבמכוון
 חיסרה הכתוב, שאל"כ היה לו לומר ואת ילדיו ומניח למה
 לי, אלא ודאי למעט לומר שדוקא י"ח הידועים שהם
 השנטיים, ופשוט שהטמינה מעיניו של אוחו רשע
 (ד"ד): (מג) שצרי שאין עושין בלי פגם ועון, והלדיק
 ידיו של הקב"ה אשר הוא שלם בכל עניינים בהכרח שנתב
 הפגם שנענש בשבילו כדי שלא תחשדנו בעון חומר חו"ש,
 וזה הוא הפגם שמלינו נכתב בחורה (ג"א), והגם שרש"י
 אמר לקמן ל"ה ח' שבעבור שאיחר בדרך נענש, אין קושיא,
 שחן מעבר של כמו היה לו עונש אחר שם בשכם, שנרעש ונפחד מהשכינים, כאומרו ונאספו עלי והכוני, ומה שכתבה לזה
 ולא רתה לעלות בגורלו של עשו, אין קושיא, שעשו לא תבעה והיא לא הטמינה עצמה, ואדרבה יש להביא ראיה, שכתבה
 וחששה שעשו יתענה וצריכה להנשא לו בעל כרחה משום שלא תחזירו למועב (מ"ל): (מד) ולא הגשר נקרא יבק אלא
 מעבר שעוברים שם את נחל יבק דכתיב (דברים צ" ל"ו) נחל יבק (במ"ח): (מה) פי' לזה כפל ויעברם זה בני בית שלו
 ויעבר את אשר לו אלו החפצים שלו: (מו) גשר נקרא אדם שמלאכתו על הגשר פעמים מעביר אנשים על הגשר פעמים
 סחורה וכדומה, כלומר עמד בתוך המים ונטל מעבר זה והניחם בעבר שני, וההכרח לזה שאמר הכתוב ויעבור את
 מעבר יבק אמר ויקחם, הלא אם כבר עבר היאך שיך ליקח אותם, אלא ודאי פי' ויעבור שעבר עד חצי הנחל ולא עבר
 כל הנחל עד עבר השני, אלא עבר עד אמצע המים ומשם ויקחם ויעברם, ומה שאמר בפסוק הקודם ויקח וכו' פירושו שלקח
 את כולם אל שפת הנחל (רא"ם): (מז) דכל כלים החשובים ומקנה כבר העבירן את נחל יבק כדכתיב לעיל מניח ויעבר את
 כל אשר לו והוא נשאר על פכים קטנים שלא הספיק להעביר וחשכה לו (לשון רש"י בגמ'), ופירושו שבהכרח לומר שהיה
 שם בשביל דברים קטנים וזלים שאינם בכללם בכל אשר לו, ופכים קטנים לאו דוקא אלא כלים שאינם חשובים כלום פכים
 קטנים קרי ליה (רא"ם), ומה שכתב רש"י כאן שכתבם אין פירושו שהלך לחפש ומנא אותם, שהלא הגמ' למד מכאן
 שצדיקים חביבי עליהם ממונם, ומה ראיה אם הלך לחפש אפשר שימנא דבר חשוב, אלא פירושו שמקודם שכתבם ואח"כ הזכיר

בו וַיִּרְא כִּי לֹא יָכֹל לוֹ וַיִּגַע בְּבִרְיָרְכוֹ
 וַתִּקַּע בְּפִירְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבֹקוֹ עִמּוֹ:
 בו וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עָלָה הַיַּשְׁחָר
 וַיֹּאמֶר לֹא אֲשַׁלְּחֶךָ כִּי אִם-בְּרַכְתָּנִי:
 כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַה-שְּׂמֹךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב:

צַפְרָא: כו וַחֲזָא אַרְיָ לָא יָכִיל לָהּ
 וַקָּרַב בְּפִתֵי יַרְכָה וַוַע פְּתֵי יַרְכָּא
 רַיַעֲקֹב בְּאַשְׁתְּרִדְלוּתָהּ עִמָּה:
 כז וַאֲמַר שְׁלַחְנִי אַרְיָ סְלִיק
 צַפְרָא וַאֲמַר לָא אֲשַׁלְּחֶנָּךְ
 אֱלֹהִין בְּרַכְתָּנִי: כח וַאֲמַר לָהּ

לקט בהיר

רש"י

והלך אחריהם, וההכרה ששכחם הוא מנח ב' דברים, א'
 שאם הם דברים קטנים למה לא לקחם עם שאר המפלים,
 ועוד איך שיך לחזור הלא היה עומד צאמנא המים ונטל
 מכאן ותן לכאן, אלא ודאי שגשגהין הכל על שפת הגמל
 שבה פכים קטנים ועתה הזכיר וחזר אחריהם
 (ג"א): (מח) ולא ניחא לרבינו פירושו של מנחם אלא
 הציאו משום דלשיטת ע'מנו הוא לשון ארמי, וזה דוחק קצת,
 אבל לא נראה לו מפני שלא נמשך אחריו יפה מיצח עמו,
 ופירושו של מנחם אין ענינו למה שדרכו חז"ל במולין שהעלו
 אבק עד כפא הכבוד והיה זה השר מיכאל, שהם דרשו זאת
 צ"י הסמוך מיתור אומרו בהצדקו עמו לא צ"י זה שגשאר
 כפשוטו, ופי' דברי חז"ל שהגיע מחלוקתם עד כפא"כ
 מקום המשפט, אבל לפי הפשט נקרא המריצה אביקה
 שמעלים עפר גשמי, ולזה נטה רבינו מפי' של מנחם, וגם
 לפי הדרוש צמר רבינו צ"ר שהיה שרו של עשו ולא בשיטת הש"ס
 כפא הכבוד, שכן הוא צוה"ק (ב"ב): (מט) צבהמה הוא
 הוא הנקרא שוק ובו לימת הגידין, והג' הוא הירך המחובר
 כדור ולעומתו במתנים חור שכף הירך מקוע בו, וכן הוא
 (מברטנורא חולין פ"ט): (נ) מזה משמע דעת רבינו שהוא
 שהסר מכאן וניתן למקום אחר, וכן הוא דעת ראב"ע, רד"ק,
 רש"י שהוא מלשון דבר המקוע בחוק, והמריצה משמע דבר
 והוא מלשון כחוצת קעקע (ויק' י"ט כ"ח) עיין שם ברש"י
 שעלה השחר, ודאי כמו שידוע שכל אשמורה מחלפין
 שיכרכו, כי הוא ממנצך מהקב"ה, שא"כ היל"ל תכרכני
 לכרכו מה זה משיב שינוי שמו (רא"ם):

שהיו מעלים עפר צרגליהם^(מ) על ידי נענועם, ולי
 נראה שהוא לשון ויתקשר, ולשון ארמי הוא, (סנהד
 ס"ג) צמר דאציקו ביה, ואצק ליה מוצק (מנחות מ"ב)
 לשון עניצה, שכן דרך שנים* שמחנעלמים להפיל חיש
 אח רעבו שחוצקו וחוצקו צורעותיו, ופירושו רז"ל
 (כ"ה) שהוא שרו של עשו: (כו) ויגע בכף ירכו.
 קולית הירך^(ט) התקוע בקילצוסת קרוי כף, על שם
 שהצטר שעליה כמין כף של קדירה: ותקע.
 נתקעקע ממקום מחצבתה^(צ"ט), ודומה לו (ירמי' ו' ח)
 פן תקע נפשי ממך, לשון הסרה^(כ) וצמנה (ויק' י"א
 ז') לקעקע צילתן, לשרש שרשיהן: (כז) כי עלה
 השחר. ולריך אנו לומר שירכה^(כ"ב) (ציוס) (ב"ר - חולין
 ט"ה): ברכתני. הודה לי על הכרכות^(כ"ג) שצרכני אביו
 שינוי נוסחאות - אש"מ.

אור החיים

כז. לא אשלחך וגו'. זה הוא שאמר כי שרית וגו' יכול הלך זולת ר'טו, ואומרו כי אם צרכתי^(כ) פי' ותוכל^(כ"א) כי משל בו ולא היה המלאך שלא יחזק מתקיעת ירכו. או ללד שכבר בו היותו

אור בהיר

(לא) שלכאורה היה להפך שהמלאך הזיקו, והיכן הוא ותוכל. (לב) זה ראה להורגו והוא משתדל שיכרכהו.

מה שמך וא
 לא יעקב
 אלהין ישראל
 וועם נוכר
 יעקב ואמר
 קמה ר'נן אר
 יתה תפן: ל
 דאתרא פ

שעשו מערעו
 עוד שהצרכו
 צשררה וגלוי
 אל ומחליף
 ואודה לך על
 מלאך ויוכל
 לו, ומה נחמו
 המתן לי עד
 ועל כרחו בו
 שהיה מתחנן
 עשו ולבן פ
 תשאל. אין
 לפי מלות עב
 שינוי נוסחאות - א
 להבינו, אבל או
 במקום אחר, א
 זה יכול לפרש
 (רא"ם): גז

ל. הגידך

שמו ופי' כי
 אומרו ה
 למה זה

(ג) למה לנפש.

אונקלוס

בראשית לב וישלח תלח

כט וַיֹּאמֶר לֹא יַעֲקֹב יֵאמֶר עוֹד שְׂמֹךְ
 כִּי אִם יִשְׂרָאֵל בְּיַשְׁרֵית עַם-אֱלֹהִים
 וְעַם-אֲנָשִׁים וְתוֹכֵל: ל וַיִּשְׁאַל יַעֲקֹב
 וַיֹּאמֶר הַגִּידָה נָא שְׂמֹךְ וַיֹּאמֶר לְמָה
 זֶה תִּשְׁאַל לְשָׁמִי וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ שֵׁם: שְׁלִישִׁי
 לא וַיִּקְרָא יַעֲקֹב שֵׁם הַמָּקוֹם פְּנִיאֵל כִּי-

מה שמך ואמר יעקב: כט ואמר
 לא יעקב יתאמר עוד שמך
 אלהיו ישראל ארי רב רבכת קדם
 וועם גובריא ויבדלתי: ל וישאל
 יעקב ואמר חוי כען שמך ואמר
 דמה דגן את שאל לשמי וברוך
 יתה תפני: לא וקרא יעקב שמה
 דאתרא פניאל ארי חויתי

לקט בהיר

רש"י

גג הוכחתי, שלא אמר לא יקרא שמך עוד יעקב, גם לא
 אמר ישראל יהיה שמך או ישראל שמך כמו צלצורה (י"ז)
 ה' ואלל שרה (שס ט"ו) וגבי יעקב (ל"ה י'), וכמו שהוא
 כאן פירושו לא יאמר יעקב שהוא לשון עקבה ורמיה, אלא
 ישראל שהוא לשון שרה וזה הודחתי על הצרכות, אבל לא
 עמה שהוא אין ביכלתו לשנות שמו, והקב"ה ישנה שמו,
 ולעת עתה לא יוכל לומר כי שרית עם אנשים לשון רבים,
 שעד עתה לא שרית אלא עם לבן ולא עם עשו, אלא ודאי
 שעתידות אמר לו ורעה להפטר בזה שעתיד הקב"ה לשנות
 שמו, וזה יהיה לו עדות על הצרכות, ואם אמה רעה דוקא
 שאני יודה גם אני אהיה שם (מ"ל): נד' עד כאן לשון
 הכתוב, ומכאן עד בית אל וכו' הוא לשון רש"י, וכן המתן לי
 עד וכו' הוא פירושו רש"י ומיבת וישר הוא בש"י שמשאלית
 שפירושו לשון שרה, ומציא פסוק זה, שכלל פירושינו קשה
 להבין, אבל אחר פירושינו נכון הוא: נה' פי' שלכאורה מיבת שם אך למומר ודאי ששם צרכו במקום שהיו שם ולא
 במקום אחר, אבל לדרכינו עולה יפה שיעקב היה מכריחו ויבדל אותו דוקא שם ולא בבית אל: נו' הוסיף מיבת להם שכלל
 זה יכול לפרש שחובל להנלל, לזה אמר "להם" שפירושו שלא רק שהם לא נאחו אותך אלא גם זאת שאתה נחת להם
 (ד"א"ם): נז' שאל"כ למה לא ישראל, הלא גם הוא שאל, וצפ' וירא צפ' והנה שלשה אנשים צענין שאין מלאך א' עושה צ'
 שליחות בדברינו שם תמצא קצת הסבר על דבר זה עיין שם (ג"א):

שעשו מערער עליהן: (כט) לא יעקב. לא יאמר*
 עוד שהצרכות צאו לך בעקבה" ורמיה כי אם
 צשררה וגלוי פנים, וסופך שהקב"ה נגלה עליך בצית
 אל ומחליף שמך ושם הוא מצרכך ואני שם אהיה
 ואודה לך עליהן, וזה שכתוב (כ"ט י"ג ה') וישר אל
 מלאך ויוכל צכה ויתחנן לו"י, צכה המלאך ויתחנן
 לו, ומה נתחנן לו, בית אל ימלאנו ושם ידבר עמנו,
 המתן לי עד שידבר עמנו שם (כ"ה), ולא רצה יעקב
 ועל כרחו הודה לו עליהן, וזהו ויבדל אותו שם"י,
 שכיח מתחנן להמתין לו ולא רצה: ועם אנשים.
 עשו ולבן (פס"ו): ותוכל. להס"י: (ל) למה זה
 תשאל. אין לנו שם קבוע"י, משתנין שמותינו (הכל)
 לפי מציאת עבודת השליחות שאנו משתלחים (צ"ר - תנח"ך)
 שנינו נוסחאות: לא יאמר עליך.

אור החיים

המלאך שמו של יעקב הוא לעם מה שאמר לו לא
 יעקב וגוי כי אם ישראל, מה שאין קן שאלה זו של
 יעקב למה, אם לומר לו דבר יאמר אליו וצלה סיבת
 שאלת ענין זה. או ירצה למה פירוש לאחזה ענין
 אמה שואל דבר זה שאודיעך שמי שאני נקרא צו
 עתה"י כיון שאין זה שם קבוע וצעת אחר ילעךך

מלאך השתדל שיצרכהו:
 ל. הוגידה נא שמך. י"י להיות שיעקב יודע הוא
 שאין שם קבוע למלאך ושאל למלאך
 שמו ופי' כי שואלו על שמו אז צאיתה שעה והוא
 אומרו הגידה נא שמך פי' עתה מה שמך:
 למה זה תשאל וגוי. י"י פי' בשלמה מה ששאל

אור בהיר

לג' למה לבקש, יכריחנו כמו צרכה. לד' מה זו שאלה למה, הלא גם הוא שאל, ועוד מיבת זה מיותר. לה' פי' בשלמה אני

← 7 יגע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב. (ל"ב כו)

ובזוה"ק, "ככף ירכו" אלו תמכין דאורייתא. וחבאור בזה, כי שרו של עשו התאבק עם יעקב אבינו בענין הכרכות, בשביל מה שייכות הכרכות ליעקב יותר מלעשו, הלא אח עשו ליעקב. ויעקב מען, שהכרכות שייכות לו, בשביל שבניו עתידים לקבל את התורה וילמדוה. ושרו של עשו לא ה' יכול להכחישו בזה, והוה וירא כי לא יכול לו, אבל לבסוף מען שרו של עשו, כי יבוא זמן בסוף הגלות, היינו קודם עלות השחר, שחהמון עם יתעצל מלהחזיק בידי הת"ח הלומדים, וממילא יבטלו הת"ח מלמוד התורה, וזה רמו על כף הירך, כמו הירך שמעמיד את הגוף, כן מחזיקי התורה מעמידים את הלומדים. והוה שכתוב יגע בכף ירכו, אלו תמכין דאורייתא, וכאן כבר התגבר שרו של עשו להזיקו באותו מקום, כעדות הכתוב, "ותקע כף ירך יעקב".

ומעשי אבות סימן לבנים. בכל דור ודור מתאבקים אתנו שונאינו לרפות ידי העמלים בתורה. ומכיון שרואים שהלומדים נלחמים בכל כחם, אזי מכיון השונא את הציו כלפי, "תמכין דאורייתא", אלו מחזיקי התורה ומשתדל להפריעם מלתמוך בידי עמלי תורה באיזה אופן שהוא, או שלוקחים מהם את כספם ע"י מסים וארנוניות, או שמטמטמים את לב המחזיקים וקול שועת התורה ולומדי' אינו מגיע לאזנם, וכאן השונא מצליח, ועולה בידו להשפיע על המחזיקים לבל יתמכו בעמלי תורה ביד נדיבת. והשונא, הוא היצה"ר חושב, שמכיון שעלתה בידו לשבור מטה לחמם של הלומדים, כבר יזניחו את למודם ויעזבו את הישיבות, אבל כאן גלתה לנו התורה, כי אע"פ שהמלאך הצליח, "ותקע כף ירך יעקב", אבל המלחמה עדיין נטושה. "בהאבקו עמו" ב) יעקב מתאבק בעצמו עם המלאך, אף אחרי שנצח את התומכים, וזה לנו לאות, כי התורה לא תמוש מדורות הבאים, למרות כל הענויים והגזרות, אדרבה יעקב יצא המנצח ועוד יעלה למדרגה יותר גבוהה אשר בשם "ישראל" יכונה

מ ע ש י ל מ ל ד

נהרגו הרבה יהודים. אבל מסרו נפשם על קדושת השם. גם אני הייתי נתן את נפשי ע"ז, אבל כהיום, בשביל מה נהרגים? כמה אלפים יהרגו, וכמה ישארו נכים, ואפילו אלה שישארו בחיים, השאיפה לדם נקי נטועה כבר בלבם. "סיועט דאך אויס וואקסען א דור פון רוצחים". וכחכם עדיף מנביא, ראה את הנולד, ראה או מה שעובר עלינו עכשיו.

ב) מפני הגה"צ ר"א ווסרמן זצ"ל שמעתי, כי ההוספה הזאת של "בהאבקו עמו", הוסיף הגה"צ רצ"ה זצ"ל לעווינסאן, התנו של הח"ח זצוק"ל.

נצרך ונסנו 4. הרן פמיה זכניתי

5

על התורה

וישלח

חפץ חיים

עו

ויאמר עשו יש לי רב. (ל"ג ט)
ויאמר יעקב וגו' ובי יש לי כל. (ל"ג י"א)

ועיין ברש"י ז"ל. ואפשר גם לאמר, כי בשני הפתגמים הללו הכיעזר שניהם את השקפותיהם על העולם הזה. עשו אמר, "יש לי רב" כלומר, אמנם יש לי הרבה, אבל מי שיש לו מנה רוצה מאתים, ויעקב אמר, "יש
מ ע ש י ל מ ל ד

ופעם אמר, שאמנם הצליח המלאך לפגוע בריגלו של יעקב אבל לא להכריעו. וזה לאות, שאמנם יצטרכו בני יעקב להיות בגולה אצל בני עשו, אבל בסופו של דבר יצאו בני יעקב המנצחים.

ובקונטרס הנדפס מהגה"צ ר"א ווסרמן זצ"ל הנ"ל על עקבתא דמשיחא, מביא בשם הגר"א זצ"ל על הכתוב (בראשית ל"ג ב') וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה וגו'.

שכל הפרשה מרמזת על זמן הגאולה העתידה, שבזמן הגאולה יהיו הערבי'ר המנהיגים, וכמאמרם ז"ל בפ' הלק, על עקבתא דמשיחא, והן בבחינת השפחות וילדיהן ראשונה. ולא וילדיה — אלו המון בית ישראל, ינהרו אחריהם ויהיו במדרגה שני'. ואת רחל ואת יוסף אחרונים, אלו הת"ת, שיהיו שפלים ונבזים יותר מכל — במדרגה התחתונה.

והנה נתיקמו דברי הגר"א זצ"ל בזמננו, וזהו מראה בעליל, כי קרובה ישועתנו לבוא, כי כבוד התורה ונושאי דגלה ירד מאד, ואין קולם נשמע, והשפחות נילדיהן, בזווי עם וריקי מוח נעשו למנהיגי האומה, וע"כ עלינו להתחזק בכל כחנו, כי הנסיון גדול מאד, וכל מי שיעמוד בנסיון האחרון הזה, יתרומם לעתיד למדרגה גבוהה מאד.

76 וכשדבר הח"ח באספת ועה"ש על אדות החזקת התורה, אמר שהמלאך שרו של עשו נאבק עם יעקב אחרון האבות, וצריכים להתבונן בשביל מה חכה המלאך כל כך הרבה זמן ולא נלחם את אברהם או את יצחק?

אבל הענין הוא, כי ידוע שאברהם הוא עמוד החסד, ועמוד העבודה זה יצחק שפשט צוארו לשחיטה בהר המוריה. עמוד התורה זה יעקב, תתן אמת ליעקב, ויעקב איש תם יושב אהלים, באהלה של תורה.

שרו של עשו יכול הי' לסבול את החסד של אברהם אבינו ואת העבודה של יצחק, אבל מכיון שהדבר הגיע לתורתו של יעקב אבינו, כאן החליט לצאת למלחמה ואזר כח להתנפל על יעקב, ומן אז עד עתה המלחמה נטושה תמיד כלפי התורה, לומדי' ומחזיקי'.

L

חפץ חיים

לי כל" כלומר, ל
זיעקב הסתפק ב

בפרשה ה
חביב לאביו יותר
שנותיו, וישליכו
האמצעים לאבד
סבה להעלותו ע
רעבון, ואפים :
בלימות מכאובי
וכן יהי' ג
ד' יראו כל בשו
שמשו סבה לעל
ד' כי אנפת בו,
הכל הי' למוכרת
ויש אל
ובמ"ד ויכ
מכאן הי
במהרה. ותועלו
השמן מעכב עי
את השמן, כי
יוצא הענין לפי
מרות המואביה
יהי
הנהגת ד'

(א) ומספון
הזריזות, שכן מז
גואל קרוב ממנו.
נאמר בכתוב "כי
ז"ל לא הי רק יו
המשיח הי' תלוי

6

אמר ויאבק איש עמו, פרוש מה שעד עתה היה עמו ממש לסייעו לעבודה עתה עמד כנגדו בכחינת איש:

7 ויאפשר על זה רמזו רבותינו זכרונם לברכה (אבות ב, ה): ואל תאמן בעצמך עד יום מותך וכו', כי הגם שהאדם על הארץ יספר ביון שפבר התגבר על היצר הרע אחת ושתים עד מאה פעמים, שוב אינו צריך כל כך לשמירה בעדו, לא בן אחי כי אפלו אלה פעמים אם אתה התגבר עליו, אם פעם אחת לא התן עיניך ולבך עליו להזהר ממנו, פתאום תפל ברשתו, כי הלא עיניו יראו ויביט אל האדם תמיד, אם רואה שהאדם מתגבר באריו ורואה ומאזין ומביט לכל יפל ברשת היצר הרע, אז הוא לא יסיתו כל כך ולא ירצה להתגבר עליו כל כך, כי יודע שהממשלה ביד האדם. אבל אם פעם אחת יראה שגשפח מעיני האדם רב וריזותו והתעצמותו נגדו, מיד הוא מתגבר ומסיתו בכל כחו לתפסו ברשתו. לכן הזהר והזהר ממנו, וה' לא יעזבנו בידו: L

(כה) **ויגוע** בכף ירכו. מה שדוקא בכף ירכו נגע, לפי שגודע מדברי מרן הרב האר"י ז"ל (בכנות החיצת החמיו בערכ שפת קדש), אשר הקדשה רגליה ירדות מות להאי קלפה דאקרי קלפת גגה וכו', עין שם. על כן יש שליטה לחיצונים ברגלין דקדשה, לכך נגעו בכף ירכו, והבן:

(כו) **ויאמר** שלחני כי עלה השחר וגו'. נראה ברמז הפתוב הזה כי גודע וכבר פתבנו קצת למעלה כי בצדיקים ההולכים לפני ה', מלאך רע בעל פרחו יענה אמן, וברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלם אתו, זה היצר הרע שמסיעו לעבודת בוראו, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות טז, א): ככל לבבך - בשני יצריך, יצר טוב ויצר הרע.

ועקר הסייע הוא, כי הנה מדות הרעות שיש בלב האדם, כמו אש החמה והקנאה והתאוה והגורו לעסקי העולם, כלם כחות היצר הרע הם ותאוותיו, וכשהאדם נותן לב בכל אלה איך הוא מתאנה וחושק לתאוות עולם הזה, והקנאה שמקנא לחברו במה שיש לו יותר ממנו, ואש הגורו לחמדת עולם הזה, להיות יום ולילה לא ינות ולא ישקט לחשב מחשבות ולדבר בדברים שבלב ובעל פה ולעשות עשיות שונות בכל יום תמיד בכרי להגיע אל טרפו לחם חקו ומלבושי כבוד, ומזון אשה ובנים וכדומה, ומתישב בשכלו למה יגרע כל כך הנשמה המהורה שהיא עתידה לתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, מגוף העבוד הנבונה שהיום פאן ומחר בקבר לעסק יומם ולילה ככל לבו ונפשו ומאדו על עסקי גופו, ועסקי נשמתו אינו עולה כלל על זכרונו, ואף בשעה שהוא עוסק קצת בצרכי נשמתו, כמו בעת התפלה ותפלין וכדומה, מחשבתו קשורה וצמודה ומרודה בעסקי גופו בהבלי עולם, וכשהוא משים זאת על לבו ומתחרט על העבר ומתחיל ללקט נתיב לאלהים אז לוקח כל בחינת יצר הרע שהוא המדות הרעות הנזכרים, לעבודת האל ותעלה, להיות מתאנה וחומד וחושק לעבודתו ולהדבק בו ולעשות נחת רוח לפניו, ומתקנא מאד באדם גדול לעשות כמעשהו ומבעיר אש להכה שפקרבו להיות בוער ברשפי אש לרדף תמיד בגדל זרוו אש התבערה לעשות רצונו ותפרו, ולא יעצרונו נשם ושלג ולא יעכנו דבר, ולא יערכ לו שום תאנה מתאוות עולם הזה אפלו בעת עסקו בה, מפני התלהבותו מאד לדבקות ה' ולעשות נחת רוח לפניו. וכל אלה חלקי היצר הרע הם, רק שהוא מכרח להעשות שתף לעבודתו לתת מחלקו לנחת

7

ד אל תפוש פן יצטרך
 פני סניני יא פ"א לכת
 פ"ד כהנה פ"י נגילא טו"ט
 פ"ח ע"י מקפ"ד פ"ה ואל
 תאמן בעצמך פ"י בנבנה
 כ"ט פ"א ירושלי נב"ה פ"א
 פ"ה ואל תאמר לכשאשנה
 אשנה. ע"י מ"ד פ"ט
 חמור ק"ט ט"ק עם נפשות
 נ"ט ע"י פ"ב ט"י פ"ט פ"ה

שנויי גופתאות
 ברצונך ע"י ה"ט. במ"ט
 רצונך ב"ד' ובמ"ט. מפני
 רצונך. וספוקי (סדוקים)
 שנוספי כ"ן משנה זו רבי
 ראובן בן איצבורגלי
 אומר אין אדם נחמד
 בדבר אלא א"כ עשאו
 או עשה כיוצא בו או
 שחשב לעשותו או שראה
 מתעסקים בו והמה אוני
 לשמוע את דבריהם.
 הוא היה אומר הדמיונות
 והמרהצאות ואיסרסויות
 לשם מלכות זו עשוין
 ואינו לשם שמים. וה"ה
 מ"ק דף י"ח ע"ב (סדוק)
 גזירה יס"ג. ה"ה
 אומר. כתיב ר' הלל.
 וכח כ"י מח"ו הלל
 כח כשמינות רנינו גרסו
 ור' אפרים ג"ל ר' ו. ו.
 ה"ל נקן א"ל המעמיקים
 קלקלו האורה וע"ז כ"י
 של מנין הכנות ונתחלה
 להס' ד' נייש ו' ר' הלל
 כ"י ע"ג. וע"י ח"ט.
 אל תפוש. כ"י וכו"כ
 ו כ"י ו ונמנ"כ אל
 תפוש דבר שאי אפשר
 לשמוע שסופו להשמע.
 כ"י הנה"ה מ"כ"י ה"ה
 לפני ג"ס הוסיף שאפשר;
 כ"י. שאיפשר לו
 להשמע שסופו (?) הנה"ה
 שסופו (להשמע) ליהא,
 (ד"ע דכ"י זה יבוא כ"כ
 פעמים הנה"ה. איפשר
 במקום ב' העלות אי
 באפשר; ברנינו יונה
 . והו"ו להשמע; כ"י
 ליהא לכל הדבור; נמח"ו
 .. שאיפשר לשמוע וסופו
 להישמע.
ראשון ציוני
 ד ברע"ב ד"ה כ"י
 שיטת ל"ן חריט כ"י
 כהנה שלמו צ"י כמה
 א"כ (דף ס"ג ע"א) כ"י
 כ"י דיהא כ"י כ"י כ"י
 ה"י"ה ד"ה ב"ב ר"ק
 ע"י ח"ט כ"י ח"ט.
 ע"י יס"ג:
באורי דה"ה
 (ט"ז כ"א) וכו' נה"ה ד"ק
 מובל בירמ"ה ח"ט וכו'
 נ"פ ד"ה ע"י ע"י: בשל
 ע"י. כ"י כ"י ד"ה ע"י
 (ע"א) ד"ה ל"י וכו' כ"י
 אל תפוש. כ"י (שמות י"ז)
 ויקחו ח"ן וישמו תחתיו
 וע"כ"ה הענינה י"ה ע"א:
 ואל תהיו כ"י. כ"י
 (מקל"ה) וכו' וכו' וכו'
 מ"דק"ו ג"י וכו' כ"י כ"י
 דברכות כ"י (ע"א) ואל תהיו
 כ"י. כ"י (כ"ה ע"א) ואל תהיו
 כ"י. כ"י ואל תהיו
 ע"י. כ"י ואל תהיו

באף וחמה להענישו באחרונה. כענין להשמדם עדי עד ולהאבדו
 אבל כשהוא עושה ברצון אחריתו ישגה מאד: בשל רצונך וכו'.
 כ"ל דעשה (רצונך) [רצונך] וכו' אמר כלפי מ"ע ולפיכך אמר בטל
 רצונך וכו' כנגד מלות ל"ה: הלל אומר וכו'. ראיתי אחד קדוש
 מדבר מוהר"ר מנחם עזריה בספרו
 עשרה מאמרות מאמר מקור דין הלך
 ב' פ"ט שהלל זה הוא בן בטל של
 רבי שרץ בכבוד עם יהודה אמו.
 פרק מקום שנהגו [דף כ"א] וכו'
 שנה רבי על עלמו לא ימוש מפני
 ומפי זרעך ומפי זרע זרעך. ואל"כ
 סמך להלל זה. דברי הלל הזקן אבי
 היחס שאמר אין צור ירח חטא.
 וטוה הלכות לא לקדקו בזה וטוה נבי אין צור ירח חטא. הוא
 היה אומר. ע"כ. ואם קבלה היא נקבל. ואם לדין הנה רש"י
 כהב בהדיא שזה הלל הזקן שבפרק הראשון. והרמב"ם כתב על
 לכשאשנה וכו' דזה דומה למה שקדם ממלות שמוציא חצרו עשה
 תורתך קבע. ע"כ. וכמך דבריו הללו לכ"ן. לפי שרצן גמולאל
 אמר בענין העמלים עם הנכבד וכו' וגם להסמיך לקבלת ר' יוחנן
 בן זכאי ממנו דתנן במשנה ח'. וזו היא הסבה בעלמו שגרמיה
 לבעל המאמרות שגורם במשנה דלקמן הלל אומר ושהוא הלל
 הזקן: אל תפוש מן הנכבד. פ"י הר"ב שאינו רואה בנממת
 לצור. וקשיא לי דמי שמוס הא. יש לבעל הדין לחלוק ולומר משל
 אומרים לנרעה לא מעוקלך ולא מדובשך. ורש"י מביים ואינו
 רואה סימן ברכה לעולם. בפרק אחרון דתענית. ע"כ. ועוד
 י"ל דודאי דנממת לצור עדיפה מנרעה שכן מדה טובה מרובה.
 הי נמי שאינו רואה יומות בלא עתו או יגלה ממקומו: שאי
 אפשר לשמוע. פ"י הר"ב כלומר לא יהיו דברין מסופקים וכו'
 שמו יטעו וילאו למיטע. ואל"כ היינו הא דאבעליון פרק קמ"א
 שלא יהיו פשוטי הדברים מרוחק מאד ובעל מן הדבור שהוא אומר לא יהיו דברין לריבין לפירוש רמקו והסתכלות יתירה. ואלו (יטעה)
 [יבינים] השומע. ע"כ. ולא כאשר הבין בעל מ"ד דדברי הרמב"ם כדברי הר"ב: שסופו להשמע. פ"י הר"ב לא הגלה סודך וכו'
 כי עוף השמים יוליך את הקול. דריש"ה דקרא (קבלת י') גם במדעך מלך אל תקלל ובחרי משכבך אל תקלל עשיר: ואל
 תאמר לכשאשנה אשנה. ול"ק לגרסה רש"י [דג"ס] שאפשר לשמוע ומפרש דברי תורה וכו'. דל"כ הוא כפל לשון. חדא דלחוק דבר

ברצונך (י). כדי שיעשה רצונך כרצונך.
 בשל רצונך מפני רצונך. כדי שיבטל
 רצון אחרים מפני רצונך. (הלל אומר) אל
 תפוש מן הצבור. ואל תאמן בעצמך
 עד יום מותך. ואל תהיו את הברך עד
 שתגיע למקומך. ואל תאמר דבר שאי
 אפשר לשמוע (להשמע). ואל

ברצונך. פור ממוך בחפלי שמים כרצונך כאלו פורת אוחס
 בחפליך. שאם עשית כן יעשה רצונך כרצונו. כלומר יתן לך
 טובה בענין יפה: כדי שיבטל רצון אחרים. יפר עלת כל
 הקמים עליך לרעה. ואני שמעתי שאין זה אלא דרך כבוד כלפי
 מעלה והרי הוא כאלו יחוב כדי
 שיבטל רצונו מפני רצונך. כאלה
 שאמרו צ"י כמה אשה [דף ס"ג] כל
 העושה מלוא חקנה חפלו גזר דין
 של ע' שנה מחבטל מעליו: אל
 תפוש מן הצבור. אלא הסתפק
 בלרעה שכל הפורש מן הצבור אינו
 רואה בנממת הצבור [תענית י"א
 ע"ה]: ואל [תאמן בעצמך עד
 יום מותך. שהרי יוחנן כהן גדול [ברכות כ"ט ע"ה] שמש בכהונה
 גדולה שמונים שנה ולבסוף נעשה לזוקי: ואל תהיו את
 חבירך עד שתגיע למקומו. אם ראית חברך שכל לידי
 נסיון ונכסל. אל תדיקו לחובה עד שתגיע לידי נסיון כמומו
 והלל: ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע וסופו להשמע.
 כלומר לא יהיו דברין מסופקים. שאי אפשר להבינים בתחלה
 ובעיון ראשון. ותסומך שאם יעמיק השומע בהם לבסוף יבינים.
 כי זה יביא בני אדם לטעות בדברך שמו יטעו וילאו למיטע
 על ידיך. פירוש אחר לא תגלה כוודך חפלו צינך לצין עצמך
 ותאמר שאין כאן מי שישמעך לפי שסופו להשמע כי עוף
 השמים יוליך את הקול. והגירסא היא לפי פירוש זה שסופו
 להשמע אבל רש"י גורס ואל תאמר דבר שאפשר לשמוע
 שסופו להשמע ובדברי תורה מדבר אל האמר על דבר תורה
 שאפשר יכול לשמוע עכשיו שהשמע אותו לבסוף אלא הט אונך
 ושמע

י"א וכו' למה לי. אבל הרמב"ם לא פירש לענין מינות אלא
 שאלו יהיו פשוטי הדברים מרוחק מאד ובעל מן הדבור שהוא אומר לא יהיו דברין לריבין לפירוש רמקו והסתכלות יתירה. ואלו (יטעה)
 [יבינים] השומע. ע"כ. ולא כאשר הבין בעל מ"ד דדברי הרמב"ם כדברי הר"ב: שסופו להשמע. פ"י הר"ב לא הגלה סודך וכו'
 כי עוף השמים יוליך את הקול. דריש"ה דקרא (קבלת י') גם במדעך מלך אל תקלל ובחרי משכבך אל תקלל עשיר: ואל
 תאמר לכשאשנה אשנה. ול"ק לגרסה רש"י [דג"ס] שאפשר לשמוע ומפרש דברי תורה וכו'. דל"כ הוא כפל לשון. חדא דלחוק דבר

י"א וכו' למה לי. אבל הרמב"ם לא פירש לענין מינות אלא
 שאלו יהיו פשוטי הדברים מרוחק מאד ובעל מן הדבור שהוא אומר לא יהיו דברין לריבין לפירוש רמקו והסתכלות יתירה. ואלו (יטעה)
 [יבינים] השומע. ע"כ. ולא כאשר הבין בעל מ"ד דדברי הרמב"ם כדברי הר"ב: שסופו להשמע. פ"י הר"ב לא הגלה סודך וכו'
 כי עוף השמים יוליך את הקול. דריש"ה דקרא (קבלת י') גם במדעך מלך אל תקלל ובחרי משכבך אל תקלל עשיר: ואל
 תאמר לכשאשנה אשנה. ול"ק לגרסה רש"י [דג"ס] שאפשר לשמוע ומפרש דברי תורה וכו'. דל"כ הוא כפל לשון. חדא דלחוק דבר

יבין תפארת ישראל יבין

עשה וכו' (בו) כשתעסק בצורה שהוא לרין שמים, עסק בזריות
 ובשמחה בלי פיזור מהשגות דברים אחרים, כמו שהתעסק בענין
 פרנסהך סתיוח כל מהשבותך לעסקך: (ב) שיבוא לך פרנסהך בזריות
 וכלי ערמא, דבזמן שיהיה עושין רצונו של מקום, מלאכתך נעשית
 ע"י אחרים [בכחות י"ב]: (ג) כשהוא ילחמו בך נגד
 חויבך לשמוע בקול ה': (ד) לרין מהנהגים לך והרועים להריע לך,
 יבעל למטן הטיבך ולהליתך. ואפי' רצון עלמו כ"י [היינו סודו העט
 השני] יבעל למטן טובהך [כמ"ק ד"ז ב]: (א) מדקאמר ר"ב [גמ"כ]
 החיך יתנהגו עם הצבור, הזכיר מניי הכח דברי זקינו הלל בעסק
 הממונה למנהיג לציבור: (ב) כלל בזה ח' עניינים (א) שלא יפרוש
 ממנהגו הנכבד, וכמ"ס ח"ל ח"ל לקריה ח"ל למוסר [ג"מ ד"ז ע"ג]:
 (ב) כשתמכסין לקבוע שיעור לימוד, או להחיל בעסק
 מלואו או בלרבי צבור, לא יאמר ויליתו הם מה שיראו ואני מהרע
 בכך או בכך, רק תרין ליעץ לטובה הצבור ולרעה בכל דבר לעבודת
 ה'. (ג) כשהצבור ולא הוא שרויים בלעז, ירגיש לרעה כאלו הוא
 עלמו ג"כ שריו עמם בלעז [כתענית י"א ח]. (ד) כשתמכסל על עלמו,
 יסתפק ח"ע בתפלתו עמך, לכול-ח"ע-ככל-כל-הנלכין-בזאת.
 (ה) אמנם כל עוד, כשתמכסל למנהיג הצבור, חף שחן חיק רשאי
 להתערב עמך ממש, שלא ידעו שאתה כאלה מהן ושוה לך, אפ"ה
 לא תפרוש מהן לגמרי, כאלו אתה האדון שאין כבודו להתערב בין
 עבדיו, שעי"ו תאבד אהבתם שיחשבוך לור המתנהג עליהם. וזהו

שלא יפרוש מהן לגמרי, כאלו אתה האדון שאין כבודו להתערב בין
 עבדיו, שעי"ו תאבד אהבתם שיחשבוך לור המתנהג עליהם. וזהו
 כסתר ותאמר אינו הוסיף שאי אפשר להפנות הדבר הם וכמה שכתוב [קבלת י'] ובחרי משכבך ג"י ח עוף השמים ג"י וכו' (ד' ע"ה): ואל תהיו כ"י

שלא יפרוש מהן לגמרי, כאלו אתה האדון שאין כבודו להתערב בין
 עבדיו, שעי"ו תאבד אהבתם שיחשבוך לור המתנהג עליהם. וזהו
 כסתר ותאמר אינו הוסיף שאי אפשר להפנות הדבר הם וכמה שכתוב [קבלת י'] ובחרי משכבך ג"י ח עוף השמים ג"י וכו' (ד' ע"ה): ואל תהיו כ"י

בְּעֶצְמָךְ עַד יוֹם מוֹתְךָ, וְאֵל תְּדִין אֶת חֲבֵרְךָ עַד
 עמהם נצרתם כדי שתשמח
 עמהם כמו שאמר הפסוק שישו אחי משוש כל המתחללים עליה וכל מי שאינו משמח עם
 הצבור אינו רואה בנחמת לבור ואינו רואה סימן צרכה לעולם, צפ' אחרון דתענית: אל תאמן בעצמך.
 שהרי יוסף כהן גדול שימש בכהונה גדולה פ' שנה ולבסוף נעשה לדוקי: עד שהגיע למקומו. שיצא
 כמו יכן לידך וחיננל ממנו. וכן מנינו צירעם בשעה שזנה שלמה בית המקדש והשלים אותו הניח
 משפתותיו תחת מראשותיו כדי שיטכס למחרתו להקריב תמיד של שחר בזמנו מה עשתה בת פרעה
 הכניסה לו על מטתו כמין רקיע של נחשת ומולות וכוכבים מנווירים זו

החסיד יעב"ן

של אדם נשמעת בשעה שהצבור מתפללים
 שנאמר (איוב לו) הן אל כביר לא ימאס. ואחד
 מחכמי התלמוד שלא היה יכול ללכת לבית
 הכנסת היה מצוה לעבדו שימהר ויודיעהו
 השעה שהיו הצבור מתפללים והיה מתפלל
 באותה שעה (ברכות ז). הב' בהתקבצם לתת
 צדקות או לחזור בתשובה וכיוצא בזה, שנאמר
 (תהלים מז) נדיבי עמים נאספו, והפורשים מן
 הצבור בהתקבצם לכך, אמרו ז"ל עליהם באבל
 רבתי הפורשים מדרכי צבור אין קרוביהם
 חייבים להתאבל עליהם אלא אוכלים ושותים
 ושמחים שאבדו שונאיו של מקום שנאמר (שם
 קלט) הלא משנאיך ה' אשנא. וזה אחד מכ"ד
 דברים המעכבים את התשובה. הג' בהתקבצם
 בצר להם אין ראוי לפרוש מהם אלא יצום
 בצומם ויצטער בצערם, כמ"ש (אסתר ד) אל
 תדמי בנפשך וגו'. ואמרו ז"ל בתעניות (יא)
 (שמות יז) ויקחו אבן וישימו תחתיו וכי לא
 היה להם כר או כסת שישומו תחתיו אלא
 אמר מרע"ה הואיל והצבור בצער גם אני
 אשב בצער. הד' לא ישחוק בין הבוכים ולא
 יבכה בין השמחים, כללו של דבר אל ישנה
 ממנהג העולם, ולפי זה הדעת הראוי לומר
 אל תפרוש מדרכי צבור:

כי זכות הרבים גדול מעל שמים כמו שפירשתי
 למעלה. ולזה סמך זו המשנה לכאן, והיא
 נקשרת עם כל הנזכר למעלה:

ובזה אוהרה גם כן שלא יפרוש האדם מן
 הצבור לבלתי סבול עול המסים אבל
 יטה שכמו, כי המצטער עם הצבור חולק
 עמהם בזכותם, כשהצבור מתקבצים להתפלל
 ולקדש את ה' אז היא עת רצון ומסתיר
 פניו ממומי הרשעים ואינו דן אותם אלא
 לפי שעה, כמו שאמרו ז"ל (בראשית כא) באשר
 הוא שם, ונמצאו שלמיות המתפללים וזכיותם
 רבים ומבטיקים, לפיכך הפורש מן הצבור
 אף אם הוא חסיד הפסיד היותו נהנה מן
 הזכות הרב ההוא, וזהו (תהלים קב) ולא בזה
 את תפלתם, בלשון שולל ולא בלשון מחייב,
 וקבל תפלתם לא אמר, לומר כי אין עונות
 המתפללים מעכבים, ובתנאי שיהיו שומרים
 משמרת הקדש יראת המקום אשר הם מתפללים
 בו, והכונה בתפלת הכלל יהיו טובים באשר
 הם שם:

כתב הר' ישראל כי השתוף עם הצבור
 הוא ראוי והגון על ד' ענינים. הא'
 בהתקבצם להתפלל, כי אז היא תפלתם
 מקובלת יותר מכל שעה, כמו שאמרו ז"ל ואני
 תפלתי לך ה' עת רצון, אימתי עת רצון שתפלתו

→ **ואל תאמן בעצמך עד יום מותך.** מכאן
 תשובה לתלמידים הלומדים החכמות

כדי להטעותו כליל
 מגופו של אותו לדיק
 ד' שעות ציוס שלא
 קרב תמיד של שחר
 שעה שנינו בגמרא
 תמיד של שחר שקרב
 להרשיעו על זאת יא
 וגו' כשנרמז אפריכי
 מורה שאתה יכול ל
 כלומר אל תאמר דצו

החיצונות ואינם חו
 האמונה האמתית.
 אקרא ולא אטה, ז
 משלמה שנאמר עלי
 לשלמה ויחכם של
 (משלי ל) שוא ודבר
 על חכמתו שלא ינ
 גדול כי בראו הש'
 לברר וללבן הצדיי
 אני וגו'. וזה לאו
 לסמוך על צדקתך
 ששמש בכהונה גז
 כט.). אבל בהיותך
 לא במהרה ינתק א
 ועד. או שנאמר בי
 תאמר הרבה פעמי
 הוא נשבר ואני נמי
 מתגבר עליו בכל י
 נצחת בימים הקדו
 חד

ואל תדין את
 למקומו. ז
 יפרוש מן הצבור

היה התוס' מוהר"ר יוסף יצחק זצ"ל
 (מחבר ספר)

שְׁתַּגִּיעַ לְמִקְוָמוֹ, וְאֵל תֹּאמַר דְּבַר שְׂאֵי אֶפְשָׁר
לְשִׁמוֹעַ שְׂסוּפוֹ לְהִשְׁמָע. וְאֵל תֹּאמַר לְבִשְׂאֶפְנָה
אֶשְׁנָה, שְׂמָא לֹא תִפְנָה:

כדי להטעמו זלילה וליהנות
מגופו של אומה נדיק ועזרו עליו
ד' שעות ציוס שלא עמד ולא
קרצ תמיד של שחר ועל אומה
שעה שנינו בגמרא ירושלמי על

תמיד של שחר שקרצ צד' שעות מה עשה ירבעם קיצן כל שצטו של אפרים והשכים לפתחו של שלמה
להרתיעו על זאת יצאת בת קול ואמרה לו אתה מחייבו על השוגג וזה שאמר הכתוב כדבר אפרים רמת
וגו' כשנרתע אפרים ויגד על התמיד ששעה: ואל תאמר דבר. כלומר אל תאמר על דבר של
חורה שאתה יכול לשמוע עכשיו שהשמע לנצוקף אלף לאלתר הט אונך לשמוע. נ"א ואל תאמר דבר
כלומר אל תאמר דבר קוד שאפשר לשמוע לאחרים שאם תאמרהו קופו לישמע צעולם שאתה גלית לו
את הסוד.

החסיד יעב"ץ

שפלוגי ופלוני הרשעים יושבים בצדי ולכך
טוב לי לפרוש מהם ולהתפלל בבית. ונ"ל
עוד שזה כלל גדול להתמדת השלום והאהבה
בין האנשים. וזה כי רוב הקטנות הנפלות בין
בני אדם הם בסבת שפוט האדם. משפט אחד
לעצמו ומשפט אחר לזולתו, ולכן הזהיר אל
תדין חבירך עד שתגיע למקומו ויהיה דעתך
ונפשך תחת נפשו. המשל, חרפך בן אדם
על איזה דבר שעשית לו, אל תשיבהו עד
שתדין אתה בעצמך אם היה הוא עושה לך
מה שעשית לו אם לא היית מחרפו יותר ממה
שחרפך:

ובן המשל בכל משא ומתן שיהיה לך אצל
חבירך אם אתה נושה בו חשוב כדעתך
אם היה להפך מה היית רוצה שיעשה עמך
ותשוה לו גם אתה. סוף דבר זה כלל גדול
להרכות שלום בעולם. וכן אמרו חז"ל במדרש.
בשעה שבנה שלמה בית המקדש היה שם תחת
מראשותיו מפתחי הבית, פעם אחת הטעתו
בת פרעה ותשם דמות רקיע על מטתו והיתה
אומרת לו עדיין לא האיר היום עד שעברו ד'
שעות ועבר זמן תמיד של שחר, בא ירבעם בן
נבט להוכיחו, יצתה בת קול ואמרה אל תדין

החיצונות ואינם חוששין שמא יטו לבם מן
האמונה האמתית. אם לחשך אחד מהם אני
אקרא ולא אטה, אמור לו כלום אתה חכם
משלמה שנאמר עליו (מלכים א ה) וד' נתן חכמה
לשלמה ויחכם שלמה מכל האדם, והתפלל
(משלי ל) שוא ודבר כוב הרחק ממני, לא סמך
על חכמתו שלא יכשל בכזב ובשוא, כי כחו
גדול כי בראו הש"י כמו שברא החשך כדי
לברר וללבן הצדיקים, ע"ד (קהלת ב) וראיתי
אני וגו'. וזה לאות על פירושי, שאין לך
לסמוך על צדקתך כי לא יספיק, כי מצינו מי
ששמש בכהונה גדולה ונעשה צדוקי (ברכות
כט.). אבל בהיותך עם הרבים חוט צדקתך
לא במהרה ינתק אבל יזהיר ככוכבים לעולם
ועד. או שנאמר בין לאמונה בין למעשה, פן
תאמר הרבה פעמים נלחמתי עם יצרי ונצחתיו
הוא נשבר ואני נמלטתי, והלא יצרו של אדם
מתגבר עליו בכל יום, אם כן לא היצר אשר
נצחת בימים הקדמונים אתך עתה כי פנים
חדשות אתך: L

ואל תדין את חבירך עד שתגיע
למקומו. דבר על לב החסיד לכל
יפרוש מן הצבור באומרו איך אשב בצבור

השלמן. ואז קרוי שלמן אשר לפני ה'. כך פירש"י: ד הנעור בלילא והמהלך בדרך יחידי. ומחשך בלבו דברי הבאי: הרי זה בתחייב בנפשו. לפי שילוס הוא זמן למזיקים. והמהלך בדרך יחידי הוא בסכנה מפני הליסטים. וכמה פגעים רעים. ואם

מה שארז"ל הכניס משלמן גבוה קא זכו. מדרש שמואל. וכינוי מקום להקב"ה. מפורש בפ"ב מנחה ט': ד והמפנה לבו לבטלה. וז"ל ומפנה. והוא גי' הר"ב שז"כ הנעור וכו' ומחשך וכו'. וכ"כ במדרש שמואל על לשון הר"ב דגרס ומפנה וז"ל והמפנה.

וכתב עוד בשם החסיד ז"ל שטעום הוא שפול בספרים שכתוב והמפנה כי לא ימנע או הנעור מפנה או לא. אם מפנה היינו המפנה. ואי לא למה יתחייב. ולית נגר דיפרקטיה ע"כ. ובשם הרשב"ם כתב הנעור בלילא ואפי' צניע והמהלך בדרך אפילו ציוס. ובשמיים ביחודי עסקין. אבל אין גורסין הנעור בלילא יחידי. ומסתבן לפי שמוקין פוגעים בו ע"כ. ולדבריו יש לקיים גרסת והמפנה. וכן לפירוש הר"ר מנחם שבמדרש שמואל ואין להאריך ובדרך חיים עשה לגירסא זו עקריית ומפרש הנעור בלילא ניוזק דלא חבירי ליליא חלא לבינתא. או לגרסא.

ד רבי חנינא בן חבינאי אומר הנעור בלילא. והמהלך בדרך יחידי (כו). והמפנה לבו לבטלה (כו). הרי זה מתחייב בנפשו (כו). רבי נחוניא בן הקנה אומר כל המקבל עליו עול תורה (כו) מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (כו). וכל הפורק ממנו עול תורה (כו). נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ (כו). רבי חלפתא איש כפר חנניה אומר עשרה שישבין ועוסקין בחורה שכינה שרויה ביניהם (כו). שנאמר (תהלים ב' א) אלהים נצב בעדת אלילים. ומנין אפילו חמשה (כו) שנאמר (עמוס ב') ואגודתו על ארץ יסדה (כו).

←

כדלמרינן בעירובין (דף ס"ה). והמפנה לבו לבטלה ואפי' ציוס. וכלומר שהוא נמנך אחר הבטלה ומבקש הטובל אבל הנעור בלילא היינו אפי' שאינו מבקש הטובל כל שאינו יסן או לומד או עסק במלאכתו שכל הורה שאין עמה מלאכה כוספה בטלה. ולגרסת ומפנה לר"ך לדחוק דהא דלא קאמר רק והמפנה לבו לבטלה. בלילא. משום דאי הכי הוה משמע במפנה לבו לבטלה כדי שיסן. ע"כ. ועיין מה שכתבתי במכנה ח': ד עול תורה. התמודת הקריאה. הרמב"ם: מעבירין ממנו וכו'. לשון הרמב"ם הלכות חרות על הלוחות. חירות על הלוחות ר"ל החירות מהתולדות הזמן. ועניני המלכים. למי שמקבל ועושה מה שכתב על ע"כ. ונמלא לשון זה בברייתא דשני חכמים: וכל הפורק ממנו עול תורה. פירש הר"ב האומר קשה פולה של תורה ואינו יכול לכוף ולהו לאו דמתחייב בנפשו דלעיל במפנה חמור מנותנין [עלין] עול דהכא בפורק דודאי דליתא חלא דמתחייב בנפשו דלמרינן היינו חס יפגשו בו לסיים או מזיקים מתחייב בנפשו. ודמו היה נדרש מעלמו. כמו ור"ך את דמכס לנפשותיכם הדרוש (בראשית ט') כדפירש"י שם אבל אפשר שלא יארכו כל רע. אבל הכא נותנין עול וכו' ולא יוכל מלט (" משה עולים הללו. נראה לי: ד עשרה שישבין ועוסקים בתורה. לשון הר"ב עשרה שהיו יושבין בדין גרסין וכן מלינו עשרה שדנין בדיני ערכין. דתתן בריש הגהדרין. וי"י. וכן כל מנין הבהובים כאן בלא וי"י הם כתובים במשנה. מד"ש. וכל משום דלא שייך לקשר הענין ולומר ומנין חלא ח"כ היה כבר מונח קיים שכן הוא. ולא ביקש חלא מנין יש לו סמך מן המקרא בלבד. אבל כאן אין כאן מונח קיים כלל והוא מבקש למאז הדיו בעלמו שכן הוא. לך שייך שפיר טפי למהני מנין בלא וי"י שאין לו קשור למעלה חלא. ענין לפני עלמו הוא: חמישה שנאמר ואגודתו וכו'. בהוס' פרק קמא דבוכה דף י"ג מקיימים גרסא זו. ועיין לקמן [הוא דכתב הר"ב כשיש בס

←

באורי הגו ד ר"ח כו' כמי' (דברים) יסורו מלבך וגו' (שם) וצמור נפשו ד כל המקבל לו מלכות כמי' כפי' (ד"ד ע"ה) חרות על חרות מעלות ואלה דבכא כהר"ה (ת"ע) השט רמב"ם ור"ך ור"ע ד"ה. כמ' דברכות (ל"ה ע"ג) שיחאל עושים וגו' ועמדו זרים וגו' הכורק טו'. פמ' ובזמן שלין עוש שנאמר ואחסת דו עוד חלא כו' ועבדה וגו' ר"ל החת אשר וגו' ועב' עול מלכות ועול ד"ה ואחסת ככל

יבין תפארת ישראל יבין

קראו שלמן. חלא ה"ק דשלמן שלפני ה'. ר"ל שלומד עליו הוא כמקריב במזבח. וכן אמרינן [סוכה דמ"ט ב'] הרוכל לנכד יין ע"ג מנזבה. ומלא גרון ט"ח יין, דגופס קדוש כמזבח אדמה לבעודת ה': (כו) מלת יחידי הנעור בלילא כנו קאי, דנעור בלילא אפילו בעיר, והוא יושב שם יחידי, או מהלך בדרך אפילו ביום והוא יחידי ומכנה וכו': (כח) שאינו חושב בעבודת ה' ותורתו: (כט) אבל צ"י לטיבותא דנעור ביום בעיר, אפילו הוא יחידי, חולי טרוד בעסקיו הוא, מזהו ביום בעיר. וכ"כ בהולך בדרך בחצרת מרעים, אפילו בלילא, חולי חביריו טרודו. [וי' גורסים ו מ פ נ ה וכו'. וא"כ ג' מילי הני, דנעור בלילא יותר מדאי, מסתבן בנפשו וסבלו. והמהלך בדרך יחידי מסתבן רק בנפשו. והמפנה לבו לישב חמיד בעל, מסתבן רק בשללו, דטלה מניא לדי שמעום [ככתובות ל"ט ב']. כגון מתחייב בנפשו. וה"ה לכל המסתבן בנפשו. אף שיללו, מקרי חוטא [כתענית ד"ב ע"ג]: (ל) מייירי ה"ך כשפטור מדינא, מרחטום בעול מלכות לעבוד לחונו, או בעול ד"ה לפרנס בני ביתו: (לא) מדעבד חלא כדרך העבד ומסר נפשיה לחטוה, מתעבד ליה ניסא חלא כדרך העבד [כתענית ד"ב ע"ג]: (לב) שאינו טרוד בכל הני' וא"כ מוטל עליו עול תורה, והוא פורק: (לג) עד שאפילו שכשרה ללמוד לא יהיה לו פנאי, כעבד שזופך לו רבו קיתון על פניו ואומר אי אשמי בשמושך [סוכה כ"ח ב'].

מיהו כשאינו נותן על עלמו עול תורה ואינו פורק, רק כשיש לו פנאי ללמוד, או לומר, משלמן לו מדה כנגד מדה שלא בטלה [כסוכה ד"ח ב'], ואין פורקין ואין נוהגין עליו שאר מיני עול, רק כדרך הטבע: (לד) הוא השפעה חלילה להאיר עיניו בחכמה, וכלעול סו' ט"ו: (לה) ואין עדה פחותה מני' [כמנינה דכ"ג ב']. וכעוסקין בחורה נקראו עדת אל. ואע"ג דבה' ג' וב' כנו כן, וכדמוסיים בסופא. עכ"פ לפי רבויים, התרבה ההשפעה. [בטרה בנרכות [ד"א ח], מיימינן ברייתא דמאי קתא למתימין, ומני שם י' להפלה, וג' לדיו, וב' לעסק חורה. חלא הכא כולו בעסק חורה מייירי, ודוק]: (לו) כדלמרינן ב"ה של ה' לסמיכת זקנים ולעגלה ערופה [ככתובות פ"א מ"ג]: (לז) הרבה נדחקו רבותינו בפי' רחיה ז', ע"ש. ולפעד"כ ע"פ מ"ד [במנחות דכ"ט ב'] דעה"ז נברא בה'. דמלבד פי' הגעלות, נ"ל דר"ל בדי' היסודות, חש, רוח, מים, עפר, והאורה של הרבנות [ובן יש קתא זה בש"י דר"ה בקרא על ואגודתו על חרץ יפדה, ישיש. והטעמים החדשים אמרו שיש לכל דבר שבעולם ה' יסודות, גפירות, מלח, כסף, חי, מים, אדמה, ועי' כספר הכרית ח"ה ד"מ ע"ה, וכ"כ יש בחיות הכתומות שכלהם ה' חושים, טעם, ריח, משום, ראייה, שמיעה. וכ"כ יש כשמת אדם ה' מדריגות, טעם, רוח, נשמה, חיה, יחידה. וכ"כ יש בב' הלוחות הכרית ככל אחד ה' ציונים, וכ"כ יש בכל התורה ה' חושים, יי'

←

←

←

←

←

←

←

←

←

יהוא
זולה
יה.
זבוב
כך
יבס
למו
יס:
יבס
לא
שלה
על
זה
דבר
לפני
קרא
חלא
יס.
על
יבס
דחא
פרס
יהו
שום
קרא
סוק
סקו
יבס
אילו
סקן
פרי
זרש
עלי
יפת
ינה.
יפת
י"פ
יפת
דה.
י"י
יך
—
יבס
יה
יך
י.
יבס
זרש
נוה
ומו
למן
כן
מה

(ירמיה ד ג) יירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוליס, כמו שהזרע אל הקוליס קודם שמתקן את האדמה ומסקלה מאבני נגף והקוליס, הנה עמלו לריק ומקלקל את המצוה הנורעת, ואדרבא נותן כח יותר בהקוליס שיסתככו וירצו ויגדילו, אבל הרונה להצליח ולהתגדר במלאכת הזריעה לעשות פירות, מחוייב מקודם לתקן את האדמה שמהיה מוכנה לקבל ולהסיר מתוכה כל הקמטונים וכל המונעים הזריעה, ונעשה זה על ידי החרישה, ולנקותה ולייפותה ואז יצליח, כמו כן הוא הענין בעניני התורה ותפלה ומצוות אשר יעשה אותם האדם בעודו נקרא רשע ונסבך בקוליס ואבני נגף מהקליפות וסטרין ציטין, נותן ח"ו כח בהם, רק צריך מקודם לתקן את אשר עיוות, עי"ש בדעה"ק שהאר"ך.

וב"ק מרן דו"ו זללה"ה דדברי יואל (פ' נא עמוד טז) ציאר, שמטעם זה תקנו הקדמונים לומר לפני כל מצוה הריני מקיים מצוה זו בשם כל ישראל, שצוה כל ישראל וגם הצדיקים הם שותפין ויש להם חלק באותה מצוה, ושוב אין הסטרא אחרת יכולים לחטוף אותה, כיון שאין הסטרא אחרת יכולים ליגע בשל צדיק, ועולה המצוה לרצון לפני ה', עכ"ד. (ועיין בנועם אלימלך פ' דברים).

→ ובזוה יש לפרש מה שאמרו להלן במשנה (פ"ג מ"ד) המהלך בדרך יחידי הרי זה מתחייב בנפשו, כי התורה נקרא דרך (קדושין ב:), ומי שעוסק בתורה ומצוות יחידי, היינו שאינו מוצף את אחרים עמו בשעת קיום המצוה לעשותה בשם כל ישראל, הרי זה מתחייב בנפשו"ו, שיש חשש שיחטפו החיצונים

ה' שגם מעשה שאין לו קצב מכל מקום פשעשה צרבים על ידי בני תצורה נחשבת פקצב, והכי נמי כשעושין תשובה צרבים, כח הרבים משפיע על התשובה שמתקיים לעד לכל יצונו עוד לכסלה, ולכן תשובת הרבים אף מיראה נחשב כחשובה מאהבה, עכ"ד.

ובדבר הזה י"ל בכל מצוה שיש בו תועלת גדול אם מקיים המצוה צרבים, שהרי אם הוא עובד מיראה, אם שעבודתו הוא ביחידות פינו לבין קונו, אין עבודתו מתקיימת צידו, אלא כשהוא עושה עבודתו צרבים, אז נכח הרבים מתקיים עבודתו לעד כאילו היה מאהבה.

ובזוה יתפרש המשנה, אל תפרוש מן הציבור לעבוד את ה' ביחידות, כי אל תאמין בעצמך עד יום מותך, היינו שביחיד אינך בטוח שתשאר במדריגה זו לעולם, כי העובד מיראה אין עבודתו מתקיימת אצלו, לכן לא יפרוש מן הציבור רק יעשה כל מצוה צרבים לפי מה שאפשר, ואז צוכות הרבים מתקיים עבודתו לעד.

*

אל תפרוש מן הציבור ואל תאמין בעצמך עד יום מותך.

בל"פ על פי מה שכתבו חכמי האמת (חסד לאברהם מעין ד נהר לה) בפסוק (מהלים נ טז) ולרשע אמר אלהים מה לך לספר תקי, כי הרשע כשהוא עוסק בתורה, הקליפות תובעת ולומרת תורתו ותפלתו של פלוני משלנו היא, ונוטלת השפע הבא מחמתו. ובהקדמת דרך פיקודיך האריך בענין זה, שעל זה אמר הנביא

הר"ל ו' אגון ס"ס גו"מ ע"כ

(ח) בור. ריק מכל דבר, ואפילו בעיז
משא ומתן אינו יודע, והוא
גרוע מעט הארץ. תרגום והאדמה לא
תשם (בראשית מז, יט), וארעה לא תבור:
ולא עם הארץ חסיד. אבל ירא חטא

(ה) הוא היה אומר, אין בור ירא
חטא, ולא עם הארץ
חסיד, ולא הביישן למד, ולא הקפדן

אפשר שיהיה, שהרי הוא צקי בעיז משא ומתן: ולא הביישן למד. שהמתבייש לשאול שמא ילעיגו עליו,
ישאר תמיד בספקותיו: ולא הקפדן. הרב שמקפיד על התלמידים כששואלים אותו לא ילמד כראוי, אלא
נריך שיסביר פנים בהלכה לתלמידיו: ולא כל המרבה בחזרה מוחכים. דכתיב (דברים ל, יג) ולא מעבך

לב אהרן

חס ושלום את המצות ומעשים טובים שלו שהן
מוזן וחיי הרוחני של נפשו.

יוכלו החיצונים ליגע בה, ותעלה לרצון לנחת
רוח לפני אדון כל.

L

*

משנה ה

אין בור ירא חטא, הקשה המוס' יוס טוב
(לקמן פ"ג מ"ט) דמשנה זו סותרת
למאמרו דלהלן (שם) כל שיראת חטאו קודמת
לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראת
חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת.
הרי שאפשר ונריך להיות ירא חטא גם קודם
שילמוד.

ועל פי זה יש לפרש מאמר הלל הזקן לעיל
(פ"א מ"ד) וכשאני לעממי מה אני, די"ל
שהלל הזקן לרוב ענותנותו החיירה לנפשו שמה
יחטפו החיצונים ממנו את מצותיו. והוא וכשאני
לעממי, פי' אם איני משתתף עמדי כל ישראל
וגם הצדיקים בשעה שאני מקיים המצוה
לעשותה בשם כל ישראל, מה אני, כלומר מה
זכות יש לי ומה פעלתי במעשי, שיש חשש
שיחטפו החיצונים את מעשה המצוה.

וזהו המכוון גם כאן במאמרו, אל תפרוש מן
הציבור, אלא תטרף עמך עם הציבור
בכל מצוה לעשות כולם בשם כל ישראל, כי אל
תאמין בעמך עד יום מותך, שאיך בטוח אם
אתה נקי מכל שמך פגם חטא, ויש חשש
שיצאו החיצונים חס ושלום ויחטפו ממך
המצוה, ולזה השתתף עם הציבור ותאמר הריני
עושה מצוה זו בשם כל ישראל, ואז יטרפו
לדיקי אמת ויהיו כשותפין באותה מצוה, ולא

ונראה למרן שיש בזה חילוק בין הלומד
התורה לעצמו ובין המלמד תורה
לאחרים, דלענין לימוד התורה לעצמו ידע
האסור והמותר, על זה אמרו אין בור ירא
חטא, כי כל זמן שלא למד כלל האסור והמותר
לא ידע צמא ליהרר ולא יוכל להיות ירא שמים,
אבל לאחר שלמד לעצמו והוא רוצה להרביץ
תורה לרבים ולהעמיד תלמידים, אז נריך לתקן
מעשיו ותהלכותיו להיות יראת חטאו קודמת

למד
הפני
לפניהם
להחיות
על יראת
על שיה
מתקיים
לרא
לפניהם
הוא לאו
הפניהם
קודמת
שפשה
ויבואו
לעטרה
שם
שמענו
ולהלן
הפניהם
שפשה
על

השליך משמים ארץ, ר"ת אמה, דכביכול עייל אמה ח"ו כמ"ש בזהר הקדוש, וס"ת השליה משמים ארץ תפארת הוא אליה באהב"ש, כרוגו רחם יזכור שיבא אליה וכו' לטוב לבשר הגאולה, כי הוי"ו לקח יעקב למשכניו, ור"ת האמת יחוד קבה"ו, ה' אמת, ודוק.

יג. גדע בחרי אף כל קרן ישראל. אפשר כמ"ש בספר ארץ החיים פירוש תהלים כמזמור ז"ך מרו"ל דקדום שכתב ה' עז"ו היו אותיות אלו

התליף ממשלת מלאכי השרת", וכשהיו משיביעים תבם בעקבתו מבערי בתיהודה הגיע לארץ חלה ממלכה ושריה: גרע בחריי אף כל קרן ישראל השיב אחר ימינו מפני אויב ובער בעקב פאש להבה אכלה סביב:

ו דרך קשתו פאוויב נצב ימינו בער ויהרג כל מחמדיו עין באהל בתציון שפך פאש חמותו: ה היה אדני פאוויב בלע ישראל בלע כל ארמנותיה שחת מבעריו ויבך בבתייהודה תאניה ואניה:

ו ויחמם בגן שפן שחת מערו שפך יהוה בציון מועד ושפת וינאץ פועס אפו מלך וכתן: ו גח אדני מזבחו נאר מקדשו הסגיר ביראוויב חומת ארמנותיה קול נתנו בבית יהוה פיום מועד:

ה חשב יהוה להשחית חומת בתציון נטה קו לאי השיב ירו מבצע ויאכל חל חומתה יחדו אמללו: ט' טבעו (ט' זעירא) בארץ

גימטריא קרח עם הכולל, רמו מדרש רז"ל שהביאו התוספות בקידושין דף ל"א ע"ב וז"ל, יש במדרש שאסף אמר שירה על שטבעו בארץ שעריה, משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מהבאר והיתה מצטערת וכוכה עד שבאת שפחת המלך לשאוב ובידה כלי זהב ונפל אותו כלי שם, התחילה הראשונה לשרור ואמרה עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם כדי שהוא של חרס מן הבאר שאיני נחשב, ועכשיו מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו. כך בני קרח שהיו בלועים כשראו שטבעו בארץ שעריה אמרו שירה, אמרו מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו, לכן אמר אסף מזמור, שהוא ממשפחת קרח, עכ"ל. וזה רמו שרמו כי ר"ת שעריה איבד ושבר גימטריא קרת, שעל ידי השערים נתגלה הצלת קרח. אמנם צריך להבין מי תלה זה בזה. ושמעתי משם הרב הנדול מהר"ר אברהם רואניס הוקן ז"ל במ"ש פרק חלק דף ק"ט ד"ע סבר עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ותחט עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא, ורבי יהודה בן בתירא סבר הרי הן כאבידה המתבקשת שנאמר תעיתי כשה אוכד בקש עבדך. ואם כן איכא ספיקא במאי דכתיב גבי קרח ויאבדו מתוך הקהל, אם הוא אבידה לגמרי ואין להם חלק לעולם הבא, או אם הוא כאבידה המתבקשת ויש להם חלק לעולם הבא, ולזה כיון שראו השערים דכתיב בהו אבר ושבר, ומוכרח שהוא כאבידה המתבקשת, אם כן גם ויאבדו מתוך הקהל אינו אבידה לגמרי, ור"ש מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו, עד כאן שמעתי משם הרב הנזכר. ואחר זמן ראיתי שהרב מופת הדור מהרח"א בספר ישרש יעקב פ"ק דקידושין מיייתי ליה מפי השמועה סתם, ע"ש.

יד. טבעו בארץ שעריה איבד ושבר. ר"ת

שעריה איבד ושבר, ישרש יעקב רש"י, יש במדרש שאסף אמר שירה על שטבעו בארץ שעריה, משל לשפחה שהלכה לשאוב מים מהבאר והיתה מצטערת וכוכה עד שבאת שפחת המלך לשאוב ובידה כלי זהב ונפל אותו כלי שם, התחילה הראשונה לשרור ואמרה עד עכשיו לא הייתי סבורה שיוציא שום אדם כדי שהוא של חרס מן הבאר שאיני נחשב, ועכשיו מי שיוציא אותו של זהב יוציא כדי עמו. כך בני קרח שהיו בלועים כשראו שטבעו בארץ שעריה אמרו שירה, אמרו מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו, לכן אמר אסף מזמור, שהוא ממשפחת קרח, עכ"ל. וזה רמו שרמו כי ר"ת שעריה איבד ושבר גימטריא קרת, שעל ידי השערים נתגלה הצלת קרח. אמנם צריך להבין מי תלה זה בזה. ושמעתי משם הרב הנדול מהר"ר אברהם רואניס הוקן ז"ל במ"ש פרק חלק דף ק"ט ד"ע סבר עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא שנאמר ותחט עליהם הארץ בעולם הזה ויאבדו מתוך הקהל לעולם הבא, ורבי יהודה בן בתירא סבר הרי הן כאבידה המתבקשת שנאמר תעיתי כשה אוכד בקש עבדך. ואם כן איכא ספיקא במאי דכתיב גבי קרח ויאבדו מתוך הקהל, אם הוא אבידה לגמרי ואין להם חלק לעולם הבא, או אם הוא כאבידה המתבקשת ויש להם חלק לעולם הבא, ולזה כיון שראו השערים דכתיב בהו אבר ושבר, ומוכרח שהוא כאבידה המתבקשת, אם כן גם ויאבדו מתוך הקהל אינו אבידה לגמרי, ור"ש מי שיוציא השערים יוציא גם אותנו, עד כאן שמעתי משם הרב הנזכר. ואחר זמן ראיתי שהרב מופת הדור מהרח"א בספר ישרש יעקב פ"ק דקידושין מיייתי ליה מפי השמועה סתם, ע"ש.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

אמרי יהודא אירש מן הרעה שהוא ממונה עליה וחיו בטוחים על זה לכן אמר הנני מסב את השררה של זה לזה ולא תרע למי תשיעו.

ומה עדיין יש לחקור דכיון דבלשון אבידה איכא הרי לאלהינו או אבידה לגמרי או כאבידה המתבקשת, אם לא לשמחה מה זו עושה, ומה ראו בני קרח לומר שירה, ולזה מן עדיין חפץ במקומו, דאימא דהגם דלשון אבידה המתבקשת, הא כי תדע דדא אבידה המתבקשת, אלא ויאבדו מתוך הקהל הוא לגמרי ואין להם חלק לעולם הבא, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

להגמרי, דודאי לא נעלם מהם דלשון אבידה נאמר על הכר שנאבד לגמרי גם כן. ועוד צריך להבין אמאי למי עבדו ומשול למשול, ומשול ימשול בנו משל לשפחה

חמת מתיבות

חמת אנך - נחל אשכול

הנשאן מתק"א צ"ב

חמת אנך - נחל אשכול

צ"ב

ו"ט"ת השליח משמים אר"ת
כי היי"ו לקח יעקב למשכנה

במזמור ד"ך מרד"ל דקדוקי
ה' ער"ו היו או"ת ו"א
כ"י"ת במ"ל. א"ן. ו"א
כתובה אף בלתי
וראה שאין העולם
באף והטיל למ"ד
אלי"ף, וכשמבטלים
מסתלקת (אלף)
ונשאר אף, עכ"ל. ו"א
החורבן היה על
תורתו, והתורה נקראת
כמ"ש במדרש על פסוק
דכתוב קרינים מ"דו לו
כמו שהם ביטלו התורה
שהיא קרן, ע"י נסתלק
למ"ד ממילוי אלי"ף. ונשאר
אף, ועל כן גזע בחרי אף
כל קר"ן ישראל.

יד. טבעו בארץ שעריה
איכר ושיבר, ר"ת
שעריה איכר ושיבר
ב ד"ל, יש במדרש שאסף אמר
זה מצטערת וכוונה עד שכא"ן
ר ואמרה עד עכשיו לא היתה
יוציא אותה של זהב יוציא כ"ד
מי שיוציא השערים יוציא גם
שעריה איכר ושיבר גימטריא
עתי משם הרב הגדול מהר"ד
לק לעולם הבא שנאמר ותס
ר הרי הן כאבידה המתבקשת
יאכדו מתוך הקהל, אם הוא
חלק לעולם הבא, ולזה כ"ן
נס ויאכדו מתוך הקהל אינו
רב הנזכר, ואחר זמן ראיתי
אפי השמועה סתם, ע"ש.

ו עליה והיו בטוחים על זה
דה של זה לזה ולא תדע

לחקור דכ"ן ובלשון אבידה איכה תרי
אבידה לגמרי או כאבידה המתבקשת, אם
היא כד"ל עושה, ומה דאו בני קרח לומר שירה,
במקומו, דאימא דהגם דלשון אבידה
גמרי אינו לגמרי
המתבקשת,
מתוך הקהל
ואין להם חלק

שעריה אבד ושבר בריחיה מלכה ושעריה

ה. מלכה ושעריה בגוים אין תורה. אמר החכם אין נחמה
למי שנפל ביד מי שאין לו שכל ודת. פי' ישן כ"י.
לומר שטבעו בארץ שערים אמרו שירה מי שיוציא השערים וכו'. ואפשר ליישב הכל כמה
הנהגה ח"ל, באת חנה ונתנבאה על קרח שנאמר מוריד שאול ויעל, וככל זאת לא היו מאמינים שיעלו,
בית המקדש ונבלעו שערי בית המקדש, שנאמר טבעו בארץ שעריה, ובאו אצל קרח ותפשם, מיד
הוא נאמר כשיעלו אלו השערים אף אנו נעלה עמהם, עכ"ל. ולפי' יצדק מאד הרמז האמור כי ר"ת שיעריה
היא נאמר גיטריא קרח, לומר שטבעו אלו השערים אצל קרח. ובאגדה הו' יש להעיר עליה, דאמאי לא האמינו
אין תורה, ואם ח"ו היה מקום לפקפק, איך נתפשט להם ונודע בשערים והאמינו לנבואת חנה. אכן בצירוף
הנהגה ח"ל, כי הנה כתוב בתורה ויאבדו מתוך הקהל, והיו טוברים שהוא
הוא לגמרי ואין להם חלק לעולם הבא, וכשנתנבאה חנה מוריד שאול ויעל, היה להם פקפוק בצד מה שהוא
משה רבינו ע"ה שכתב בתורה ויאבדו מתוך הקהל, ומוכח דנאבדו לגמרי, ואין ולא ורפיא בידיהו, עד
התורה בית המקדש ונבלעו השערים, ובאו לירי קרח ותפשם, אז הבינו כי ויאבדו מתוך הקהל הוא כאבידה
המתבקשת, כשם שנאמר בשערים אבד ושבר בריחיה, והיינו כאבידה המתבקשת, והיה לאות שבאו השערים לידו
תפשט, ולא על חנם אלא להורות דנבואת חנה אמיתית שיעלו, ומש"ה בכונה מכוונת באו השערים לידו, והיינו
קצתם מי שיוציא השערים יוציא גם אותו. ולרמזו זה נקטי במדרש שהביאו התוספות משל לשפתה, לרמזו
היה דבמשל נפל כד-של זהב במקום שנפל של חרס, ועל-כן-השפתה-הומיה-היא-ושורת. כי של זהב נפל
מקום שנפל כדה, וקורב מאד דהמוציא של זהב יוציא כדה ותעל, וכן הווח לקרח דטבעו השערים במקומו
תפשט, וזה מורה כי כשיעלו השערים יעלו עמו. וכוה נתיצב הענין ודקדוק המדרש שהביאו התוספות והאגדה
הבבא, ודוק עתה אקום להבין קשר הכתוב טבעו בארץ שעריה וכו' מלכה ושעריה בגוים אין תורה וכו', ואפשר
במ"ש בנדרים דף פ"א ויאמר ה' על עובם את תורת, אמר רב יהודה אמר רב שלא ברכו בתורה תחילה, ופי'
הר"ן בשם רבינו יונה דאי כפשט על עובם תורתו שלא היו עוסקין בתורה, זה היה דבר נגלה ואמאי כששאלו
לחכמים וכו' לא פירשוהו, אלא עוסקין היו בתורה חמ"ד, ולזה היו תמהים החכמים והנביאים, עד שפירשו הקב"ה
בעצמו, שהוא יודע מעמקי הלב, שלא ברכו ברכה בתורה תחילה, כלומר שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל
קר' שהיא ראוי לברך עליה, שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלי בברכתה, והיינו ולא הלכו בה,
כלומר ככוונתה לשמה, אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים ראויים למי שאמרם, עכ"ל הר"ן ז"ל. וכדברי קדשו
של רבינו יונה ז"ל נתיישב חקירה גדולה, כי הן בעון נראה מהכתובים והש"ס המדרשים והיו עונות חמורות
בבית ראשון ע"י ג"ע ש"ד, ומה נו שאלה על מה אבדה הארץ, ואמאי חכמים ונביאים לא אמרו הנודע ומפורסם
לכל, גם הקדוש ברוך הוא הניח עונות חמורות מכריתות ומיתות ב"ד, ויאמר ה' על עובם תורת, ואע"ג דמכללא
אמר, ה"ל ע"י ג"ע ש"ד. אכן אפשר דשאלה על מה אבדה הארץ אין הכוונה איזה עון יש בהם, דזה אין צריך
שאלה והוא גלוי לכל עוצם העונות החמורות, אבל השאלה היתה דבהיות נשמת ישראל טהורה והם בני האבות
קדושים אשר בארץ, בהם עוסקים בתורה, איך באו ליכשל ולעשות נאצות גדולות, ועל זה חכמים ונביאים שערי
תשובה נועלין תנן, ברם ברוח לב וחוקר כליות ידע שלא היו מחשיבים התורה וביטלו ברכתה, כי בעיניהם אינה
טעונה ברכה ואין בה חשיבות, והיו לומדים כקורא סיפורים בעלמא, וסוג שלא לשמה מחודש לרעה, וזה גרם
שיצרו נתגבר עליהם מאד מאד על להשחית, ודחמנא אמר בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תכלין, ותורה בעידנא
דעסיק בה אגוני מגנא ואצולי מצלא, וזהו כשהוא מחשיב התורה, וכפרט אם קורא לשמה בכוונה

ו. ישבו לארץ זקני בת ציון וכו' כלו בדמעות עיני וכו'. התנצל אמאי ציוה לזקנים להתאבל ולא

בגוים אין תורה גם נביאיה לא מצאו חוון מיהרה. ישבו לארץ ידמו זקני בת ציון העלו עפר על ראשם חגרו

שקים הורידו לארץ ראשן בתולת ירושלים: פלו בדמעות עיני חמרמו מעי נשפך לארץ כבדי על שכר בת עמי בעמף עולל ויוגך ברחבות קריה: לאמתם יאמרו איה דגן ויין בהתעמפם פחלל ברחבות עיר בהשתפך נפשם אל חיק אמתם: מה אעודך ואעידך קרי מה אדמה לך הבת ירושלים מה אשנה לך ואנחמך בתולת בת ציון בירגול פים שברך מי ירפא לך: גביאך חזו לך שוא ותפל ולא גלו על עונך להשיב שביחך (שבמות קרי) ויחזו לך משאות שוא ומדוחם: ספקו עליך בפנים

שחלקו כבוד לארון והשתא יקשה דאם השערים על שחלקו כבוד לארון לא שלט בהם אויב, אם כן איך מלכה ושריה כגוים, שהם חכמים עוסקים בתורה והיו דרופתקי דאורייתא עצמם והלכו שבי דכולהו איתנהו ביה, לז"א אין תורה, שהם למדו תורה כספורים ושיחת תולין ולא ברכו עליה, ואם כן אין תורה, ואדרבה נתנו כח לסט"א כי גבר אויב, וכמו שאמרנו, והשערים חלקו כבוד לארון ולכן לא שלט בהם אויב, והחכמים שלא חלקו כבוד לתורה, ואדרבה ח"ו היו כמבוי התורה, הלכו שבי לפני צר, ודוק.

העמוד לבוא יהיו נשואין, ודוק היטב כי קצרתו. הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי. דורשי רשומות אמרו סופי תיבות תורת. ויש להבין מה ענין רמו זה באן. וראה במ"ש הרב הגדול מהר"מ ט דכל העולם הזה נדונים כאירוסין, ומסירה נתנה תורה על ידי סטור, אבל לעתיד לבוא שנוכה לנשואין או נוכה ללמדו מפיו יתברך. ויש הזאת העיר שיאמרו כלילת יופי, וברגו רחם זכור, רמו שיאמרו לעתיד כלילת יופי, דתיהוי תצר ידיה, דאז כתיב ויסדתיך בספורים וכו', ובא הרמו תורתו בסופי תיבות, דבסוף ילמדו תורתו, שילמדו מפיו יתברך, תורתו דייקא, שתהיה תורה שלימה מתייחסת אליו יתברך, וזה רמו תורתו, כמו שנאמר וכל בניך למדתי ה', ודוק.

טו"ב. פצו עליך פיהם וגוי שרקו ויחרקו וגו'. פירש רבינו האר"י זצ"ל כשער הפסוקים דחר יחרק ונמס תאות ושעים תאבד. והענין כי אמר לעי לשלוח אש בבית המקדש להגנם בידיהם, וכשרא שרקו ויחרקו שן, כי לא נעשה רצונם, ונתנו טעם החרבנו בית המקדש, אבל מה שאנו חורקין שן מצאנו כי כו ח"י. קומי רני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים ל טי נ"ה דמעלה התפלה היא יותר מהקרבן, שה שנוצרכים הרבה כמים וכיצא שהם בזול, ע"ש. והנה נ ח"ש השכם להורגו, עכ"ל. ויש לרמוז קומי רני בילי הרע, שפכי כמים לבך, דימה התפלה למים שהוא חו דהול"ל קומי בלילה רני לראש אשמורות. ואפשר דהו בגלגל, שפכי כמים "לבך", גימטריא ב"ן, שהוא בחינו קדוש, כמספר שפכי, כשנמשך לו מאבא הנקרא קדש, וא"ש ההי"ב

טו. כי גדול כים שברך מי ירפא לך. אמרו במדרש כי גדול כים שברך, אמר רבי חולפאי מי שהוא עתיד לרפאות שברו של ים הוא ירפא לך, אמר רבי אבין מי שאמרתם לו שירה על הים זה אלי ואנוהו הוא ירפא לך, עכ"ל. ובחלוקה ראשונה שמעתי משם רבני אשכנז ד"ל כמה שאמרו רז"ל בשעה שנשא שלמה את בת פרעה בא גבריאלי ונעץ קנה בים והעלה שרטון ועליו נבנה כרך גדול, ונמצא דשנעץ גבריאלי קנה בים והעלה שרטון היה שבר הים, שהמקום זה היה ים ונעשה יבש, ועתידי הקב"ה לרפאות שברו של ים שיעשה המקום ים כאשר בראשונה, ואז הוא ירפא לך. ומשם הרב הגדול כמהר"י רואניס ז"ל שמעתי במ"ש רז"ל כשאמר הקב"ה יקו המים להכדיל בין מים עליונים לתחתונים, קטרגו המים עד שהבטיחם ליטול מהם מלח לקרבנות, ובזמן שאין בית שברו של ים במקומו, ומי שעתיד לרפאות שברו של ים, שיבנה בית המקדש ויטלו מהם מלח לקרבנות, הוא ירפא לך, דכשיבנה בית המקדש ממילא מוכח כי בא לציון גואל. ולהבין דברי רבי אבין מי שאמרתם לו שירה על הים זה אלי ואנוהו וגו', אפשר לומר לי ההדיוט במ"ש מהר"מ ט בדרשותיו, והבאתי דברי קדשו אני ההדיוט בכמה מקומות, דסבר הרב ז"ל דבמשכן ובבית המקדש היה לנו דין אירוסין, ובגאולה העתידה יהיה לנו דין נשואין. ואפשר דזה כיוונו ישראל בשירת הים באומרם זה אלי ואנוהו, כלומר עתה זכיתי זה אלי דאפילו עוברין שבמעזי אמן אמרו זה אלי, וראתה שפחה על הים וכו', ויהי רצון ואנוהו, שאוכה להיות נוח שלו, כלומר נוח בית, ויהיו נשואין, וביציאת מצרים וקריעת ים סוף נסים גדולים ועצומים לשעתן ולעתיד לבוא, דמשם נמשך גאולה העתידה וכמ"ש כהור הקדוש, הרב מהר"ש פרימו ז"ל ביאר על פי זה איוה ענינים, והבאתי קצת דבריו אני עני בספרי הקטן דברים אחרים דרוש כ"א, ע"ש. ויש מי שאמרתם לו שירה על הים זה אלי ואנוהו, שאיותם לנשואין, הוא ירפאך,

אמרי יהודא

(א וע"ל [אות] ליה - שמחת הרגל וזה ד' לימוד ב' דיה (ב) וע"ל קי"א ע"ד נחל שורק הפטרת יום ב' של ראש ואפשר, דגם שם כתב כן. השנה אות ב', דגם שם מביאו.

אמר (א) וע' חומת אנך תבוא ד' - וע' קי"א נחל שורק הפטרו

ט ← ומתרוץ תבואתה: יקרה היא מפנים וכל חפציו לא ישוּוּ-
 טו כה: אך ימים בימינה בשמאלה עֶשֶׂר וְכָבוֹד: דְּרִכָּיהָ

היא דוגמת הסחורה שמוביל ממדינה למדינה כן צריך לילך וללמוד מרבו כמו שנאמר 50: היתה כאניות סוחר ממרחק תביא לחמה. וטובה מציאתה ממציות כסף מסחורה. ותבונה היא מה שמוציא מעצמו מן החכמה, והיא יותר טובה מן התבואה שזרע ביגיע כפיו וכמו שנאמר 51: מפרי כפיה נטעה כרם. ואמר למעלה 52: 'אשרי וגו', ועכשיו, 'כי טוב' כמו שאמרו 53 'אשריך' בעולם הזה 'טוב לך' 'בעולם הבא', ואחר כך נאמר: 'יקרה היא מפנינים' כמו שנאמר 54: אשת חיל מי ימצא ורחוק מפנינים מכרה.

טו ← יקרה היא מפנינים. כי דרך האדם לרדוף ולקנות דבר מחמת שני דברים או מחמת שהוא דבר יקר ואינו בנמצא כלל, כגון אבנים טובות ומרגליות, וזהו לכבודו. או מחמת שהוא צריך לזה מאוד כמו תבואה וכדומה. וזהו שאומר שצריך לרדוף אחר התורה מאוד כי מגדר היוקר היא יקרה אף מפנינים שהם יקרים מכל דבר שבעולם. ומגדר הצורך וכל חפציו לא ישוּוּ כה. כי לזה צורך יותר מכל דבר, כי הוא חייך וגו' 55, ובמה יש יותר צורך מתיים ל-
 והוא נגד שני דברים, הנזכרים לעיל, שהם: כסף ותבואה. שהם נגד חכמה ובינה וכאן הוא דעת שהוא כולל משניהם, והבן.

טז ← אך ימים בימינה. כלומר למימינים בה, ללומדים לשמה תהיה להם אריכות ימים בעולם הבא כמ"ש חז"ל 56. בשמאלה עֶשֶׂר וְכָבוֹד לאותם הלומדים שלא לשמה, והיינו הלומדים או בשביל ממון או בשביל כבוד, יהיה להם, 'עושר וכבוד' 57.

יז ← דרכיה דרכי נעם. כלומר, שדרכי התורה הם דרכים לבא ל'נועם' כמו שנאמר 58: לחוות בנועם ה'. ואמר, 'דרכיה' כלומר, הדרכים הרחבים שאי אפשר לטעות בהם כלל 59, דהיינו לאותם הלומדים לשמה. [והם דרכי הנועם העליון] 60. וכל נתיבותיה שלום. אפילו ההולכים בנתיבות הקטנים שאפשר לטעות ולסור מהם, דהיינו הלומדים שלא לשמה, מכל

50. לא, יד.	56. שבת סג, ורש"י שם.
51. לא, טז.	57. וראה ביאוריו ה, יח. יא, טו. יג, יח.
52. פסוק יג.	כא, כא.
53. ברכות ה. על תהלים קכח, ב.	58. תהלים כז, ד.
54. לא, י.	59. עיין ב, טו. ג, ב.
55. דברים ל, כ.	60. בכת"י ליתא. ועיין זור א, קפד:

ספר משלי

זמ. גיאור הצ"ל א

א א' והמלך דוד זקן בא בימים ויכסהו בנגדים ולא יחם לו: ב ויאמרו לו עבדיו יבקשו לאדני המלך נערה בתולה מלפא עולמתא בתולתא ותשמיש קדם מלפא ותהי ליה קרובא ותשוב לותד ותשחן

רש"י

(א) ולא יחם לו. אמרו רבותינו כל המזנה נגדים אינו נהנה מהם לטוף, לפי שקרע את כנף המעיל לשאול (ברכות סג). ומדרש אגדה, אמר ר' שמואל צ"ר נחמני כשראה דוד את המלאך עומד צירושלים ומרצו צידו, נלטן דמו מיראתו: המעיל לשאול (ברכות סג). ומדרש אגדה, אמר ר' (ב) בתולתא. בתולה מחממת את צנורה:

מצודת דוד

(א) זקן בא בימים. כי זקן יאמר בלשון בני אדם על המוחש הנראה באדם מלובן השיער והקמטת הפנים, ולפעמים תקדים לכוא בלא עת. ולזה פירש ואמר בא בימים, כאומר הזיקנה בא בזמנו לפי הימים: ויכסוהו. עם שהיו מכסים אותו בבגדים מכל מקום לא היה בשרו מתחמם: (ב) נערה בתולה ועמדה לפני המלך. להיות מוכנת לו:

מצודת ציון

(א) יחם. מלשון חמימות:

רד"ק

(א) והמלך דוד זקן. בן שבעים שנה היה, שהיה בן שלושים היה במלכו וארבעים שנה מלך: בא בימים. בימי הזקנה חלש ונפל למטה, ואף על פי שלא היה אלא בן שבעים שנה, מפני המלחמות אשר נלחם תשש כחו וקפצה עליו הזקנה. והזקן כל זמן שהולך ומזקין החום הטבעי הולך וחסר, לפיכך ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו. ויש בו דרש שכל המבזה את הבגדים לטוף אינו נהנה מהם, ולפי שכרת דוד את כנף המעיל אשר לשאול (ש"א כד ד), לא נהנה מהבגדים לעת זקנתו. וזה הדרש

מדרשי חז"ל

(א) והמלך דוד זקן וגו' ולא יחם לו. כל המבזה את הבגדים טוף אינו נהנה מהם. שנאמר והמלך דוד זקן וגו' ולא יחם לו. (ברכות סג). (ב) ויאמרו לו עבדיו יבקשו וגו'. אמר רב: מאי דכתיב כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת.

נושאי הפרק

- (א"ד) אבישג השונמית משרתת את דוד לעת זקנתו.
- (ה"י) אדוניהו בן חגית מכתיר עצמו למלך.
- (יא"ד) עצת נתן הנביא לבת שבע אם שלמה.
- (ט"כז) בת שבע מספרת לדוד שאדוניהו מלך, ונתן הנביא מאשר דבריה.
- (כ"ח"ג) דוד מבטיח ששלמה ימלוך, ומצוה להמליכו מיד.
- (מ"א"מ) אדוניהו מתבשר על המלכת שלמה במצות דוד.
- (מ"ט"ג) אדוניהו בורח למזבח, מקבל חנינה ונשלח לביתו.

לרפוני מלפא: ג ו עולמתא שפירתא בתחום ארעא דישן ואשכחו ית אבי דמן שונם ואיתיאו למלפא: ד ועולמו שפירתא עד לח והות למלפא קרי ומשמשא ליה ומל לא ידעה: ה ואדו בר חגית מתורב למימר אנא אמנ

פוכנת. מחממת וכן נה הצעולה וכרבותינו אמרו

מצודה (ב) סכנת. מחממת. כמו ב (ט): (ד) ידעה. ו רבותינו ז"ל אמרו שהיתה וגו'. היה מראה בעצמו

מחממת מן הבעולה: פ ויש מפרשים מחממת, כן (קחלת י ט) לדעת קצת הנ לדבר חם יאמרו סכון. ו לך בא אל הסוכן (ישעיה ח חזו, כי מה צורך למלך אוצרות. והנכון בעיני ש שיהיה למלך תועלת בה כ וזהו שפירש אחר כך וש המלך: וכמוהו כי תאמר מחטאתי (איוב לה ג), וכן ומלים—לא—יועיל—בם—שם

(ד) והנערה יפה עד מאד. של שרה. דכתיב עד מאו לט: (ה) ואדניהו בן חגית מתנ

והבאת שלום בין אדם לחבירו, ותלמוד תורה כנגד כולם, וביאר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל הכוונה על פי דברי הרמב"ם בפירוש המשניות שעל המצוות שבין אדם למקום מקבלים שכר בעולם הבא ועל המצוות שבין אדם לחבירו לא רק שמקבלים שכר בעולם הבא על קיום ציווי הבורא בזה, אלא שמקבלים ג"כ שכר בעולם הזה, כיון שפלוגי קיבל הנאה הימנו בעולם הזה, וזהו כוונת המשנה ש'אלו דברים אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז והקרן קיימת לו לעולם הבא', ומה שאמרה המשנה 'ותלמוד תורה כנגד כולם' זה נאמר להשוואת ת"ת כנגד כל המצוות שבין אדם לחבירו שהזכרו במשנה, שלימוד התורה מצד החסד שבו שקול כנגד כל המצוות הללו, כי תלמוד גדול שמביא לידי מעשה.

והוסיף ר' אהרן זצ"ל לבאר אשר באמת לימוד התורה היא החסד הגדול ביותר שמטיבין עם כל העולם כולו, שהרי איתא בגמרא (ע"ז ג.) תנאי התנה הקב"ה עם מעשה בראשית שאם ישראל מקבלין את התורה מוטב ואם לאו יחזיר העולם לתוהו ובוהו, א"כ הלומד תורה מציל ומקיים את העולם כולו, ואין לך חסד גדול מזה.

ואמר עוד, כי הגם שלדברי הרמב"ם, לא מוזכר במשנה זו אלא מה שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות שבין אדם לחבירו, מצד החסד שיש בלימוד תורה, הנה מבואר במקום אחר בדברי חז"ל (ירושלמי, הובא בר"ש פאה א, א) על הפסוק (משלי ג, טו) יקרה היא מפנינים וכל חפציק לא ישוו בה, אפילו כל מצוותיה של תורה אינן שוות לדבר אחד מן התורה, כלומר לא רק שהתורה חשובה יותר מכל המצוות שבין אדם לחבירו מצד החסד שבה, אלא שהיא חשובה כנגד כל המצוות כולן, מצד עצם חשיבותה, עד שכל חפציק, אפילו חפצי שמים, לא ישוו בה.

חשיבות התורה ונחיצותה

ד נודע מה שכתב הגר"א זצ"ל בביאורו למשלי (שם) 'יקרה היא מפנינים וכל חפציק לא ישוו בה', היינו כי יש שני סוגי דברים שחשובים לבני אדם, הסוג הראשון כולל דברים יקרים כמו כסף וזהב, והסוג השני

אמרי דבון - ויקרא
כנגד חמקת

כולל דברים הנחוצים לחיי האדם כמו תבואה וכדומה, ואמר הכתוב 'יקרה היא מפנינים', היינו שהתורה חשובה ויקרה יותר מכל דברי יקרי ערך הנכללים בסוג הראשון, וגם 'כל חפציק לא ישוו בה', היא יותר חשובה מכל הדברים הנחוצים וההכרחיים שהאדם חפץ בהן.

וזה הוא עיקר גדול בלימוד התורה, לידע יקרת ערך חשיבות ונחיצות התורה וכמה היא הכרחית, שהרי כבר כתב הגאון רבי יצחק בלאזער זצ"ל בספרו כוכבי אור (בחלק שיצא לאור בשנת תשל"ד, סי' ח) שרק ע"י הכרת חשיבות התורה פועלת התורה על האדם להיות תבלין ליצר הרע, וכיאר זאת על פי מה דאיתא בגמ' (ברכות סב:) אמר ר' יוסי בר' חנינא כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם שנאמר (מלכים א א, א) והמלך דוד זקן בא בימים ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו, ר"ל מפני שביזה את הבגדים שכרת כנף מעיל שאול במערה, לכן לא יחם לו, והיינו כי בטבע הבגדים להחם הגוף, וזה מתנת השי"ת, ומאחר שביזה את הבגדים לא עשו את פעולתם, וכן הדבר הזה, התורה היא תבלין ליצה"ר, וזוהי סגולה הרוחנית, ומי שהתורה אינה חשובה בעיניו, לא תפעול פעולתה להיות תבלין נגד יצר הרע (ועיי"ש מש"כ בביאור הגמ' ברכות ה.).

ועל פי יסוד זה מסביר בעל הכוכבי אור את דברי הגמ' בנדרים (פא.) שחורבן הבית בא בגלל שלא ברכו בתורה תחילה, והדברים תמוהין לכל רואם כידוע, וכי כל כך חמור הוא ענין ברכת התורה שבשביל זה יחרב ביהמ"ק ויגלו ישראל מעל אדמתם, ובר"ן הביא בשם רבינו יונה שבודאי היו עוסקין בתורה, אלא שלא היתה התורה חשובה בעיניהם ועסקו בה שלא לשמה, ולכך זלזלו בברכתה, ומטעם זה גלו, ולפי הנ"ל אפשר להוסיף עוד, שבאמת חטאו בשאר חטאים גדולים, אלא דקושיית הגמ' היתה הלא ברא הקב"ה יצה"ר וברא תורה תבלין כנגדו, א"כ למה לא הגינה התורה עליהם, ועל זה תירצה הגמ' שלא ברכו בתורה תחילה, כלומר שלא החשיבו את התורה לברך עליה כדברי רבינו יונה, ועל כן מאחר שלא החשיבו אותה לא היה להם את הסגולה הרוחנית שתהיה תורתם תבלין ליצר הרע, [וראה במשנת רבי אהרן (ח"א עמ' רלא) שכתב שיסוד זה רמוז בהפסוק במשלי (יג, יג) בז לדבר יחבל לו וגו', היינו דאין אדם יכול לקבל תועלת מדבר שבו לו ואינו מחשיבון].

דברים אל
ענין של לוקסו
המשנה באבות
התנא הלשון א'
הכרחי לגלות
שההליכה למקו
שכתב המהר"ל

ובאמת ידי
בגמ' (ברכות נ
בו חכמה שנאכ
וכבר הקשה ה
החכמה הראשו
ורגיל היה ראי
החכמה, כלומו
חשיבותה ונחי
זוכה שיקויים ב
חרוץ להגה"ק
החשק).

וכן מבואר
תבקשנה ככסף
וד"ל: 'אם תבק'
וכו', 'זכמטמוני
לטורת מרוב ה
אחדים באהבתו
בבית הזה או
מדעתו שימצא
הוא סוד הצלח

דברים אלה הדגיש הראש הישיבה זצ"ל כסדר, איך שהתורה אינה ענין של לוקסוס, אלא היא מוכרחת לעצם חיי האדם. ובוזה ביאר את דברי המשנה באבות (ד, יד) רבי נהוראי אומר הוי גולה למקום תורה וכו', שנקט התנא הלשון 'גולה', להביע את הרעיון שכמו שרוצח בשוגג מרגיש צורך הכרחי לגלות לעיר מקלט, להציל את נפשו, כך צריכים אנו להרגיש שההליכה למקום תורה היא דבר נחוץ והכרחי לחיים הרוחניים, (ועי' במה שכתב המהר"ל ז"ל בהקדמתו לספר אור חדש לגבי הכרחיות התורה).

ביקוש החכמה

ובאמת ידיעה זו היא ראשית התחלת מדריגת החכמה, דהנה איתא בגמ' (ברכות נה.) אמר רבי יוחנן אין הקב"ה נותן חכמה אלא למי שיש בו חכמה שנאמר (דניאל ב, כא) יהב חכמתא לחכימין ומנדעא לידעי בינה. וכבר הקשה הנפש החיים (שער ד פרק ח בהגה"ה) א"כ איך מקבלים החכמה הראשונה להיות מה'חכימין', הלא לא יהיב חכמתא אלא לחכימין, ורגיל היה ראש הישיבה זצ"ל לומר כי החכמה הראשונה היא 'בקשת החכמה', כלומר עצם הדבר שהאדם מכיר בערך הגדול של התורה וגודל חשיבותה ונחיצותה ורוצה לקנותה, היא גופא נקראת חכמה, ומתוך כך 'זוכה שיקויים בו יהב חכמתא לחכימין, להשיג חכמת התורה (עי' מחשבות חרוץ להגה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זצ"ל אות ז ד"ה והעיקר הוא החשק).

וכן מבואר ברבינו יונה בפירושו על משלי על הפסוק (ב, ד) אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא, וז"ל: 'אם תבקשנה ככסף', שיטרח בחכמה כאשר יטרח האדם לבקש הכסף וכו', 'וכמטמונים תחפשנה', שתערב לנפשו החכמה ולא יהיה עליו עסקה לטורח מרוב האהבה, כענין שנאמר (בראשית כט, כ) ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה וגו', וכענין חופש מטמונים שהוגד לו כי יש מטמון בבית הזה או בבקעה הזאת, כי לא יהיה עליו לטורח חיפוש המטמון, מדעתו שימצא הון רב במקום אחד ויתעשר ברוגע אחד, עכ"ל, הרי שזה הוא סוד הצלחת האדם, שיהיה משתוקק ומתאוה וטורח בכל כוחו להשיג

ובזה יתבארו דברי המשנה, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, מלשון נחון, כמו ששנינו (ברכות יב:) ולא זכיתי, ופירש הברטנורא לא נחמתי. והיינו שרצה הקב"ה שיהיה לישראל כח נחון במלחמה נגד אומות העולם, לפיכך הרצה להם תורה ומצוות, שנתן להם כח להרבות התורה ולחדש חידושים, וזכח זה מזמרים את העריצים והקליפות ונוצחים במלחמה.

ד

אז יאמר בהקדם מה דאיתא במדרש (שומר טוב ממור קיט) הוצא ברש"י (פ' וירא) שהתפאר הקב"ה באברהם, כשאמרתי לו (בראשית כג ז) קח נא את בנך וכו' והעלהו שם לעולה, היה לו להשיב אתמול אמרת לי (בראשית כא יב) כי ציחק יקרא לך זרע, ועבשיו אתה אומר לי והעלהו לעולה, ולא השיב כלל רק מדרו למצותי, ע"כ.

ובתב על זה א"ו זללה"ה צישמת משה (פ' וירא) שזהו זכות גדול לאברהם שלא הרבה כלל אחר הקב"ה ולא הקשה כלום, ועל זה הקב"ה משלם לו מדה כנגד מדה, שבשעה שאין לישראל זכות, והמקטריגים מקשים קושיות על ישראל למה עושין כך וכך, משיב להם הקב"ה והלא אברהם אביהם היה לו להקשות עלי ולא הקשה כלום, על כן הדין נותן שבמדה זו יתנהג עם בניו להטיב להם ולא להקשות עליהם כלל, עכ"ד.

והאומנם בני ישראל זרע אברהם הולכים בדרכיו הקדושים, והם מקיימים תמיד מצותיו ית"ש משפטיו וחקיו גם מה שאינם מציינים, ואינם מקשים כלום מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, ובשביל כך הם ראויים לישועה בכל עת, ועל דרך שאמר הכוזב (דברים ד ז) ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו בכל קראינו אליו, וכתבו הקדמונים (דשומ הר"ן דרוש הראשון) שהטעם לזה מפורש בפסוק שלאחריו, כי מי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים נדיקים, כי בשביל שאנו עושים רצונו לשמור חוקים בלא טעם, כמו כן הוא יתברך קרוב אלנו בכל קראינו אליו בלא טעם, עכ"ד.

ובדרך זה יתבארו דברי המשנה, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, היינו שיזכו ישראל לישועה ורחמים, ולא יוכלו המקטריגים להקשות עליהם קושיות לומר שאינם ראויים לישועה מחמת שום סיבה, לפיכך הרצה להם תורה ומצוות, היינו שיש כמה מצוות שהם חוקים בלי טעם, ועל ידי זה שבני ישראל הם מקיימים אותם בלי שום קושיות, הם ראויים לישועה ואין המקטריגים יכולים להקשות עליהם כלום.

ה

7 עוד יתבאר בהקדם מה דאיתא במס' קידושין → (דף ל:) יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא יוכל לו. אמנם איתא שם בגמרא, אמר הקב"ה לישראל, בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה מצלין, אם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו.

הרב"ק ל' אגון ס"ט גו"ג ס"ל

ובכן י"ל שזכה זה שבני ישראל מחדשים חידושי תורה דבר יום ציומו, הם זוכים להתגבר על היצר הרע המתחדש בכל יום ויום ואינם נמסרים צידו.

ובזה יתבארו דברי המשנה, רצה הקב"ה לזכות את ישראל, זכות הוא מלשון נחון, כמו ששינו (ברכות יב:) ולא זכימי, ופירש הצרטנורא לא נחתי. והיינו שרצה הקב"ה שיהיה צדינו כח הנחון שנוכל לנצח את היצר הרע המתחדש בכל יום, לפיכך הרצ"ה להם תורה ומצוות, וכפירוש החתם סופר (דרשות לשנה"ג דף רלח:) שנתן להם כח להרבות התורה ולחדש חידושים, וזכה זה יכולים להתגבר על היצר הרע המתחדש בכל יום ואינם נמסרים

צידו. L

ו

או יאמר על פי מה דאיתא במס' סוטה (דף כא:) אמר רב יוסף, מצוה בעידנה דעסיק בה, מגנא ומנלא, בעידנה דלא עסיק בה אגוני מגנא, אצולי לא מנלא, סורה בין בעידנה דעסיק בה ובין בעידנה דלא עסיק בה, מגנא ומנלא, ופירש"י, מגנא מן היסורין, ומנלא מיצר הרע שלא יכשילנו לחטא, עי"ש.

וזה שאמר רצה הקב"ה לזכות את ישראל, היינו שיזכו להנצל מיצר הרע, לפיכך הרצה להם תורה ומצוות, ואין לך שעה אחת ציוס שלא שייך בה קיוס מצוה אחת ממצוות ה', ובפרט כי ישנם שש מצוות הנהוגות בחמידות בכל רגע ורגע, והן להאמין בה,

שלא להאמין וולמו, לייחדו, לאהבה אותה, ליראה אותה, ולא תתורו, והרי מצוה בעידנה דעסיק ציה מגנא ומנלא מן היסורין ומיצר הרע.

ז

או יאמר בהקדם מה שכתב ח"י זללה"ה צייטצ לב (פי' חרומה) צביאור ההצל בין ישראל לעמים, כי לא זו בלבד שיש הצדל בין הנשמות שבני ישראל הם ממקום גבוה נאללים והם למעלה מהטבע, אלא אף גם יש הפרש גדול בין גופן של בני ישראל ובין יתר החיים המדברים, הגם ששניהם קרויים מחומר עפר מן האדמה, עם כל זה כרחוק מזרח ממערב רחוקים גופי עם בני ישראל מגופי אומות העולם, כי עליהם נאמר (ישעיה ז א) זנתה אמת הוציטה הורתם, ונאחזים צסבך חללח וזהמת נחש הקדמוני וטומאתה צשוליה, לא צאלה חלק יעקב המופרשים ומוצדלים מכל סיג טומאה חוהמתא, אשר לחקן זאת צאה מצות מילה והפריטה וטומאת נדה ויתר האזהרות וסייגים, עכ"ד.

ויתבן לומר כי איכות הקדושה ושפע האלהי שיש צגופי בני ישראל נובע צקרצם על ידי אכילה של מצוה, כגון כזית מצה צליל הפסח וכזית פת צליל התקדש חג הסוכות ומצות שמייט יין צפסח וצפורים, כי מצואר צוהר הקדוש (פינתם דף רלח:) שעל ידי מעשה המצות שורה שם הוי"ה צ"ה על אותו אבר המתיחס למצוה זו. נמצא כי כאשר האדם מקיים שום מצוה צצגופו, הוא ממשיך השראת

הקדושה ע למשל צשו הקדושה ו שורה הקן קדושה הצ על כך הוא עצמו נכנס ואף לאחר נפסק פעו אלא נשאר הדברי חיי הקדר (שני) שעלמה לו כח לפי החו אמר, שיש יש צכס, כו אפיקומן, מהן מדבני צהס רומז עכדה"ק. של אכילה של נבלעת צב המצוה חל את הגוף וזהו ציאו ישר לטהרם ו צקדושה ו ומצות, ה צדברים ג